



Bureau
Boekhoorn
Sociaal-wetenschappelijk
Onderzoek



‘Lekker samen van de kaart..., deel drie’

**Het gebruik van alcohol en drugs door jongeren
in de zes gemeenten van het (politie)district Rivierenland**

Gelderland Midden

Herhalingsmeting 2012

Voorwoord

Het alcoholgebruik door jongeren in Nederland wordt de laatste jaren als een groot probleem ervaren. Niet alleen wordt in publicaties vermeld dat Nederlandse jongeren al op jonge leeftijd drinken, ook drinken zij vaak en véél. Nederlandse scholieren zijn, ook bij een landenvergelijking in Europa, stevige drinkers. Het gebruik van (soft)drugs onder scholieren op middelbare scholen is in de afgelopen jaren redelijk gestabiliseerd. Het gevaar van drugs is echter het risico van afhankelijkheid en deze kans is groter bij jonge, intensieve gebruikers. De ontwikkelingen in het alcohol- en ook drugsgebruik door jongeren hebben de afgelopen jaren de beleidsaandacht getrokken en onder meer tot de start van nieuwe landelijke campagnes geleid.

Ook in het politiedistrict Rivierenland, politieregio Gelderland-Midden, hebben de zes betreffende gemeenten al enkele jaren geleden een zorg geuit over het gebruik van alcohol en drugs onder jongeren. Het betreft de gemeenten Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Rijnwaarden, Westervoort en Zevenaar.

Om nader zicht op deze materie te krijgen en een effectief beleid te ontwikkelen dat gericht is op bevordering van een alcohol- en drugsmatiging bij jongeren, zijn de zes lokale overheden en enkele betrokken organisaties eind 2006 met een intergemeentelijke samenwerking gestart. Een van de eerste stappen in dit samenwerkingstraject was het laten onderzoeken van het gebruik van alcohol en drugs door jongeren zodat een helder, empirisch beeld ontstond van de ernst van de problematiek in deze regio. BBSO heeft in dit kader een uitgebreide kwantitatieve en kwalitatieve studie verricht naar het alcohol- en drugsgebruik door jongeren in de zes gemeenten in het politiedistrict Rivierenland, regio Gelderland Midden¹.

Het onderzoeksrapport van BBSO is voor de gemeenten aanleiding geweest om een gefundeerd plan op te stellen voor de bestrijding van de geconstateerde problematiek.² Dit plan van aanpak bouwt voort op de aanbevelingen uit het onderzoeksrapport en richt zich op de drie beleidsterreinen Jeugd en welzijn, Gezondheid(szorg) en Openbare orde en veiligheid. Hoofddoelstelling van het in 2008 gestarte project *'Jongeren, Alcohol + Drugs'* is het verminderen van het alcohol- en drugsgebruik onder jongeren in de leeftijd van 10 tot 24 jaar. De focus van de aanpak ligt daarbij in het bijzonder op de jongeren tot 18 jaar.

Mede gezien de activiteiten die sinds de start van het project hebben plaatsgevonden, is het van belang zicht te krijgen op de (ontwikkelingen in de) aard en omvang van de problematiek. Op verzoek van het regionale project is hiertoe door BBSO aanvullend onderzoek verricht. In 2010 is een tweede meting³ uitgevoerd en eind 2012 heeft een derde meting plaatsgevonden, waardoor over een langere (project)periode een cijfermatig beeld ontstaat over het alcohol- en drugsgebruik onder jongeren in de zes gemeenten.

BBSO
Nijmegen
december 2012

¹ Boekhoorn, P. e.a. "Lekker samen van de kaart...: het gebruik van alcohol en drugs door jongeren in de zes gemeenten van het (politie)district Rivierenland Gelderland-Midden", BBSO, maart 2007.

² Plan van Aanpak 2008-2011 Jongeren, alcohol & drugs; "Niet te jong, niet te vaak, niet te veel", regio Rivierenland Gelderland-Midden, 1 februari 2008.

³ Boekhoorn, P. e.a. "Lekker samen van de kaart..., deel twee": het gebruik van alcohol en drugs door jongeren in de zes gemeenten van het (politie)district Rivierenland Gelderland-Midden". Herhalingsmeting 2010. BBSO, februari 2011.

Inhoud

Samenvatting	5
1. Inleiding	13
1.1 Landelijke ontwikkelingen in alcohol- en drugsgebruik	13
1.2 Regionaal gebruik van alcohol en drugs onder scholieren in Gelderland	14
1.3 Doel van het onderzoek	15
1.4 Onderzoeksaanpak	15
2. Alcohol- en drugsgebruik jongeren Rivierenland	17
2.1 Het gebruik van alcohol door jongeren	17
2.2 Het gebruik van softdrugs door jongeren	40
2.3 Het gebruik van harddrugs door jongeren	51
2.4 Kennis van het project 'Jongeren, Alcohol en Drugs Rivierenland'	56
Bijlage Samenstelling onderzoeksbestand	60

Samenvatting

Aanleiding

Het alcoholgebruik door jongeren in Nederland wordt de laatste jaren als een groot probleem ervaren. Niet alleen drinken zij al op jonge leeftijd, ook drinken zij vaak en véél. Nederlandse scholieren zijn, ook bij een landenvergelijking in Europa, stevige drinkers. Het gebruik van (soft)drugs onder scholieren op middelbare scholen is in de afgelopen jaren redelijk gestabiliseerd. Het gevaar van drugs is echter het risico van afhankelijkheid en deze kans is groter bij jonge, intensieve gebruikers.

De ontwikkelingen in het alcohol- en ook drugsgebruik door jongeren hebben de afgelopen jaren de beleidsaandacht getrokken en onder meer tot de start van nieuwe landelijke en regionale campagnes geleid.

Ook in het politiedistrict Rivierenland, politieregio Gelderland-Midden, hebben de zes betreffende gemeenten al enkele jaren geleden een zorg geuit over het gebruik van alcohol en drugs onder jongeren. Het betreft de gemeenten Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Rijnwaarden, Westervoort en Zevenaar. Een van de eerste stappen in een samenwerkingstraject van de gemeenten was het laten onderzoeken van het gebruik van alcohol en drugs door jongeren zodat een helder, empirisch beeld ontstond van de ernst van de problematiek in deze regio. BBSO heeft in dit kader een uitgebreide kwantitatieve en kwalitatieve studie verricht naar het alcohol- en drugsgebruik door jongeren in de betreffende gemeenten (Boekhoorn, et al., 2007)⁴.

Het onderzoeksrapport van BBSO is voor de gemeenten aanleiding geweest om een gefundeerd plan op te stellen voor de bestrijding van de geconstateerde problematiek.⁵ Hoofddoelstelling van het in 2008 gestarte project '*Jongeren, Alcohol + Drugs*' is het verminderen van het alcohol- en drugsgebruik onder jongeren in de leeftijd van 10 tot 24 jaar. De focus van de aanpak ligt daarbij in het bijzonder op de jongeren tot 18 jaar.

Aanpak onderzoek

BBSO heeft op verzoek van de intergemeentelijke werkgroep najaar 2012 een derde meting verricht naar de aard en omvang van het alcohol- en drugsgebruik onder jongeren in de gemeenten Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Rijnwaarden, Westervoort en Zevenaar. De onderzoeks aanpak bestond uit een grootschalige internetenquête waarop ruim 1.300 jongeren in de leeftijd van 12 tot 24 jaar in de zes gemeenten hebben gereageerd.

⁴ Boekhoorn, P. e.a. "Lekker samen van de kaart...: het gebruik van alcohol en drugs door jongeren in de zes gemeenten van het (politie)district Rivierenland Gelderland-Midden", BBSO, maart 2007.

⁵ Plan van Aanpak 2008-2011 Jongeren, alcohol & drugs; "Niet te jong, niet te vaak, niet te veel", regio Rivierenland Gelderland-Midden, februari 2008.

Alcohol- en drugsgebruik door jongeren

De resultaten van de derde meting leiden samenvattend tot de volgende bevindingen:

Alcoholgebruik

Ooit-gebruik (lifetime-prevalentie)

Van de jongeren heeft bijna tweederde (65%) ooit alcohol gedronken. In vergelijking met de voorgaande meting in 2010 is in deze lifetimeprevalentie een daling van 3% te herkennen.

In de jongste onderzochte groep (de jongeren van 12 tot en met 15 jaar) is het aandeel dat nog nooit alcohol heeft gedronken met 6% gestegen. Van deze jongeren heeft 80% nog nooit alcohol gedronken; zes vier jaar geleden speelde dit bij de circa helft van de jongeren.

De gemiddelde leeftijd waarop de jongeren volgens de derde meting de eerste ervaring met alcohol hebben is 14,6 jaar; in de eerste meting was deze gemiddelde leeftijd 13,9 jaar. Dit wijst op een inmiddels iets hogere startleeftijd voor het drinken van alcohol bij de jongeren. Deze startleeftijd loopt tussen jongens en meisjes nauwelijks uiteen.

De lifetimeprevalentie is, als gemiddelde over de groep *scholieren* van het voortgezet onderwijs in de leeftijd 12 tot en met 18 jaar, in Rivierenland lager dan bij andere vo-scholieren van deze leeftijd in Nederland.

Actueel gebruik (maandprevalentie)

Iets meer dan de helft van de jongeren (51%) heeft in de maand voorafgaand aan het onderzoek alcohol gedronken; 14 procent heeft wel eens (of vaker) alcohol gedronken maar niet in de afgelopen maand (meer dan een derde van de jongeren stelt nog nooit alcohol te hebben gedronken). Dit gebruik is sterk uiteenlopend tussen de leeftijdsgroepen; bij de jongste groep heeft 9% in de afgelopen maand één of meerdere keren alcohol gedronken, bij de jongeren tussen 16 en 20 jaar 74% en bij de jongvolwassenen 78%.

Het actueel alcoholgebruik is iets toegenomen sinds de meting in 2010 (met 4%). Deze toename zien we vooral bij de 16-19 jarigen. Ook bij de oudste leeftijdsgroep (20-23 jaar) is sprake van een lichte toename in het actuele alcoholgebruik (met 3%). Meer dan een derde van de vo-scholieren (36%) heeft in de maand voorafgaand aan het onderzoek alcohol gedronken; de maandprevalentie van alcoholgebruik van de jongeren in district Rivierenland is daarmee lager dan het landelijk gemiddelde (43%).

Regelmatige en 'binge' drinkers

Van de jongeren die in de afgelopen maand alcohol hebben gedronken (51% van het totaal), blijkt dat ruim 40% dit één of twee keer heeft gedaan, meer dan de helft drie tot tien keer en 7% heeft in de afgelopen maand meer dan tien keer alcohol gedronken.

Er is een significant verschil tussen de jongens en meisjes in de intensiteit van het drinken; jongens drinken vaker alcohol dan meisjes. Van de jongens die afgelopen maand hebben gedronken drinkt bijna een tiende zeer regelmatig (meer dan 10 keer in afgelopen maand).

Naast het gegeven dat jongens vaker alcohol drinken dan meisjes, neemt ook de frequentie van het alcoholgebruik toe naarmate de jongeren ouder worden; de intensiteit van het alcoholgebruik in de afgelopen maand is relatief laag bij de jongeren van 12-15 jaar en hoog bij de jongeren van 20-23 jaar. Bij deze laatst genoemde groep heeft ruim 10% in de afgelopen maand 10 keer of vaker alcohol gedronken. In vergelijking met twee jaar geleden is de (gemiddelde) frequentie van alcohol drinken onder de jongeren in alle drie leeftijdsklassen iets toegenomen.

Bij ruim 50% van de jongeren in Rivierenland is één keer of vaker in de afgelopen maand sprake geweest van 'binge drinking'. Dit 'binge drinking' geldt in het algemeen als een vorm van overmatig en schadelijk alcoholgebruik. Binge drinken komt significant vaker voor bij jongens dan bij meisjes. Bij meer dan een kwart van de jongens (28%) is het in de afgelopen maand in drie of meer gevallen voorgekomen dat ze meer dan vijf alcoholische drankjes hebben genomen; bij meisjes is dit 10%.

Het percentage 'bingedrinkers' onder de jongeren ligt in de derde meting hoger dan in de tweede meting van 2010; het gaat om een toename van 41% naar 52%. Deze toename is vooral te herkennen bij de jongens van 16 jaar en ouder; het aandeel bingedrinkers bij deze groep is sinds de tweede meting met 10-12% gestegen. Ook de gemiddelde frequentie van het bingedrinken is bij deze groep licht toegenomen.

Drinken doordeweeks en in het weekend

Een kwart van de jongeren drinkt op één of meerdere doordeweekse dagen, dit geldt significant vaker voor jongens dan voor meisjes. In vergelijking met 2010 is er geen groot verschil in het aantal jongeren dat doordeweeks alcohol drinkt.

Er is een grote groep jongeren, 85%, dat wel in het weekend alcohol drinkt. Meer dan de helft van deze jongeren drinkt één avond in het weekend, een kwart drinkt op twee avonden in het weekend. Van de jongeren drinkt 50% op een zaterdagavond vijf of meer glazen alcohol. Er is in vergelijking met 2010 een lichte stijging van het aantal jongeren dat in het weekend alcohol drinkt en van de gemiddelde alcoholconsumptie. In het drinkpatroon volgen de jongeren in de zes gemeenten een landelijk beeld: jongens drinken frequenter dan meisjes, zij drinken op meer doordeweekse dagen en op meer weekenddagen. Ook drinken zij grotere hoeveelheden per gelegenheid. Dit alles is met name het geval bij de oudere jongens.

Oordeel ouders alcoholgebruik

De rol van de ouders als 'positieve voorbeeldfiguren' in Rivierenland was bij de eerste meting in 2006 weinig richtinggevend: een groot deel van de jongeren (60%) stelde dat hun ouders het goed vonden dat zij alcohol dronken, slechts één op de tien ouders raadde het alcoholgebruik bij hun kinderen af. Bij de tweede in 2010 keurden ouders het drinken van alcohol door hun kinderen iets minder vaak goed; volgens de jongeren vond 55% van hun ouders het goed. Op dit moment stelt weer 60% van de jongeren dat hun ouders het drinken van alcohol goedkeuren. Bij een globale vergelijking is het oordeel van de ouders in de loop der jaren niet sterk gewijzigd.

Een positieve ontwikkeling was echter dat vooral ouders van kinderen onder de 16 jaar het veel vaker niet goed vonden dat hun kinderen alcohol drinken; over de periode 2006-2010 is bij hen een afname gemeten van 38% naar 12%. Ouders leken daarmee minder onverschillig te zijn geworden ten aanzien van het alcoholgebruik door hun jongere kinderen. In de derde meting zien we dat bij de jongste leeftijdsgroep 18% aangeeft dat hun ouders goedkeuring aan het drinken geven, hetgeen een lichte stijging geeft ten opzichte van de tweede meting. Wel is er nu een groep van 38% ouders die het alcoholgebruik afraadt, dan wel verbiedt (in 2010 gold dit voor 31% van de ouders).

Typen drank, locaties alcoholgebruik en –aankoop

Door jongeren worden verschillende soorten alcoholische dranken genuttigd, waarbij bier, mixdrankjes, wijn en breezers de voorkeur hebben. Jongens drinken vooral bier, meisjes drinken wijn, mixdrankjes en breezers. De jongeren die alcohol drinken hebben een voorkeur dit op verschillende locaties te doen; in volgorde van populariteit is dit op een feest, thuis met familie of vrienden, in een discotheek en bij andere vrienden thuis. In vergelijking met 2010 hebben zich hierin geen grote verschuivingen voorgedaan.

In de tweede en derde meting is bij het 'drinken thuis' wel een opsplitsing gemaakt in het 'drinken met ouders/verzorgers' en het 'drinken met vrienden'. Opmerkelijk hierbij is dat (opnieuw) 15% van de jongeren in de jongste leeftijdsklasse aangeeft dat zij thuis samen met de ouders of verzorgers alcohol drinken. Het 'thuis drinken' werd in 2006 vooral door de jongste groep gedaan en bij de jongeren vanaf 16 jaar was meer sprake van drinken tijdens het uitgaan. Op dit moment is het thuis (in)drinken bij de drie leeftijdsgroepen even populair. Bij de jongeren in de regio valt het op dat het drinken in keten of hokken weinig voorkomt. Alcoholhoudende dranken worden door jongeren bij de supermarkt, discotheek, café en slijter gekocht. De supermarkt is een populaire plaats voor de aankoop van drank, ook nog voor een deel van de jongeren onder de 16 jaar.

Negatieve effecten alcoholgebruik

Een klein deel van de drinkende jongeren (3%) geeft aan dat hun alcoholgebruik een negatief effect heeft op hun prestaties op school of werk; dit percentage is vergelijkbaar met de meting twee jaar geleden. Het alcoholgebruik leidt bij een vijfde deel van jongeren (18%) tot normovertredend gedrag, zich vooral uitend in overlast en vandalisme; het gaat hier met name om jongens van 20-23 jaar. Het door de jongeren zelfgerapporteerde wangedrag vanwege het drankgebruik, is licht gedaald in 2012 ten opzichte van 2010. Het drinken van alcohol heeft volgens 4% van deze jongeren ook wel eens tot politiecontacten geleid; het gaat ook hier vooral om jongens, vanaf 16 jaar. Het percentage jongeren dat in 2012 in aanraking kwam met de politie vanwege hun drinkgedrag is iets gedaald in vergelijking met 2010.

Softdrugsgebruik

Ooit- en actueel gebruik

Meer dan een vijfde deel van de jongeren (22%) heeft ooit wel eens softdrugs gebruikt; jongens hebben significant vaker 'wel eens' geblowd dan meisjes. Het ooit-gebruik van softdrugs is gemiddeld beschouwd vergelijkbaar met de voorgaande meting, alleen bij de (oudere) jongens is het gebruik bij de derde meting iets hoger (3%). Het aantal jongeren dat 'wel eens' geblowd heeft, neemt sterk toe in de leeftijdsgroep van 16 en ouder. In de leeftijd 20-23 jaar blijkt dat 45% van de jongeren wel eens geblowd heeft; bij de 12-15 jarigen is dit gemiddeld 2%; bij de groep 16-19 jarigen is het ooit-gebruik 25%.

Van de scholieren van het voortgezet onderwijs van 12-18 jaar in de zes gemeenten heeft 12% wel eens of vaker geblowd; dit zijn er nagenoeg evenveel als in 2006 en 2010. Het ooit-gebruik is lager dan de landelijke cijfers uit 'Jeugd en riskant gedrag 2011' waarin wordt aangegeven dat circa één of de zes leerlingen van het voortgezet onderwijs (17%) ooit cannabis heeft gebruikt

Bij de jongeren die wel eens geblowd hebben, heeft een vijfde deel (20%) ook in de afgelopen maand geblowd. Het actuele, frequentere softdrugsgebruik is vooral te herkennen bij jongens in de leeftijd 16 tot 20 jaar. In vergelijking met twee jaar geleden is het percentage actuele softdruggebruikers met 6% gedaald; deze daling geldt voor alle drie onderscheiden leeftijdsgroepen en zowel voor de jongens als bij de meisjes.

Van alle scholieren in de zes gemeenten stelt 2% in de afgelopen maand te hebben geblowd. Dit cijfer ligt lager dan de 8% van de scholieren die in het peilstationsonderzoek hebben aangegeven afgelopen maand hasj of wiet te hebben gebruikt (Verdurmen, et al, 2012). Er is in dit opzicht weinig verschil met twee jaar geleden: toen blowde 3% van de vo-scholieren in Rivierland regelmatig.

Regelmatig softdrugsgebruik

Bij de jongeren die afgelopen maand hebben geblowd, blijkt bijna een vijfde een zeer regelmatige gebruiker te zijn (20 keer of vaker per maand). Ofschoon softdrugsgebruik veel minder wijdverbreid is dan alcoholgebruik, komt het blowen van hasj of wiet bij jongeren in de leeftijd 16-24 jaar regelmatig voor. Er zijn geen grote verschillen in de intensiteit van het actuele softdruggebruik door jongeren in de huidige situatie in vergelijking met twee en zes jaar geleden.

Locaties van softdrugs aankoop en -gebruik

De twee belangrijkste kanalen voor het verkrijgen van softdrugs door jongeren zijn vrienden en coffeeshops. Bij de jongste leeftijdsgroep zijn naast vrienden ook (huis)dealers een belangrijk kanaal voor softdrugs aangezien de aankoop via coffeeshops voor hen veel lastiger is. De coffeeshop is vooral een belangrijke leverancier voor de gebruikende jongeren van 20-23 jaar. Ook is de coffeeshop, ondanks de leeftijdsgrens van minimaal 18 jaar, een locatie waar een deel van de blowende scholieren (onder de 18 jaar) softdrugs aanschaffen. Hierin zijn in het algemeen geen opmerkelijke verschillen met 2010. Bij de jongste groep valt wel op dat in vergelijking met de voorgaande meting verhoudingsgewijs minder vaak op straat blowen maar vaker bij vrienden (thuis) en (ook weer) op en rond school.

Oordeel van ouders softdrugsgebruik

Het gebruik van softdrugs wordt volgens de jongeren door de ouders veel minder getolereerd dan het drinken van alcohol: 11% van de ouders keurt het blowen goed, bij alcohol is dit 60%. Uit de reacties van de jongeren komt naar voren dat ouders in vergelijking met twee jaar geleden het softdrugsgebruik van hun kinderen minder vaak afraden. Bovendien is men bij de jongste leeftijdsgroep minder vaak op de hoogte van het blowen van hun kinderen (bij deze groep weet bijna driekwart van de ouders niet dat de jonger blowt). De tolerantie van ouders ten opzichte van het gebruik lijkt iets vergroot bij de 'oudere' jongeren.

Negatieve effecten softdrugsgebruik

Een deel van de blowende jongeren (14%) geeft zelf aan dat hun softdrugsgebruik een negatief effect heeft op hun prestaties op school of werk; dit geldt (significant) vaker voor jongens dan voor meisjes. Er zijn geen grote verschillen hierin in de afgelopen jaren.

Het gebruik van softdrugs heeft op dit moment voor een deel van de jongeren (3%) ook wel eens tot politiecontacten geleid; hierin zit een significant verschil tussen jongens en meisjes. Het aandeel jongeren met politiecontacten vanwege softdruggebruik is globaal vergelijkbaar met de voorgaande meting in 2010. Het aandeel is bij de jongens wel licht gedaald.

Harddrugsgebruik

Ooit- en actueel gebruik

Van de jongeren in de zes gemeenten geeft op dit moment 5% aan wel eens andere (dan soft-)drugs te hebben gebruikt. Dit gebruik komt overeen met de meting in 2010 en ligt een fractie lager dan in 2006. Bij de eerste meting in 2006 lag het gebruik bij jongens significant hoger dan bij meisjes; dit verschil in gebruik naar sexe was in 2010 verminderd. Op dit moment hebben jongens (weer) significant vaker (ooit) harddrugs gebruikt dan meisjes. Het harddrugsgebruik speelt vooral bij de jongeren van 20-23 jaar en is vergelijkbaar met de meting in 2010 (12% gebruik bij deze groep). Van de jongeren die harddrugs gebruiken heeft bijna een kwart (24%) dit ook afgelopen maand gedaan; het actuele gebruik van harddrugs is lager dan in 2010. De maandprevalentie, bezien over alle jongeren, is 1,2% (in 2010 was dit 1,3% en 2006 1,8%). Bij de gebruikende jongeren blijken met name XTC en speed populair te zijn.

Van de scholieren op het voortgezet onderwijs in Rivierenland blijkt dat 1,3% van hen wel eens harddrugs (heeft) gebruikt (in 2010 was dit 1,2% en 2006 was dit 2,0%). Dit cijfer is lager dan het landelijk gemiddelde (3,5% van de vo-scholieren). Ook het actueel harddrugsgebruik onder vo-scholieren in Rivierenland ligt lager dan het landelijk gemiddelde (0,5% respectievelijk 1,6%). Het actueel harddrugs onder deze scholieren in Rivierenland is vergelijkbaar met de vorige metingen in 2006 en 2010 (respectievelijk 0,6% en 0,4%).

Regelmatige harddrugsgebruikers

Bij een beoordeling van het (regelmatig) harddrugsgebruik blijkt dat in de zes gemeenten:

- geen/nauwelijks jongeren van 12-15 jaar als gebruiker van harddrugs worden gerapporteerd;
- bij 5% van de jongeren van 16 tot 20 jaar sprake is van experimenteel en soms recentelijk gebruik;
- bij de groep jongvolwassenen circa 3% regelmatig harddrugs (vooral XTC) gebruikt.

Voorkeuren voor drugs

Van de jongeren die in hun leven één of meerdere harddrugs hebben gebruikt of nog gebruiken, komt naar voren dat in aantallen gebruikers XTC de meest populaire drug was en blijft, gevolgd door amfetaminen (speed) en cocaïne. Heroïne wordt niet of nauwelijks gebruikt. Twee procent van de jongeren geeft op dit moment aan dat zij wel eens GHB hebben gebruikt (net als in 2010).

Locaties van gebruik en aanbod

De groep jongeren die harddrugs gebruikt doet dit bij voorkeur in een discotheek, op een feest of houseparty; ook wordt relatief vaak bij vrienden thuis gebruikt. Er is een groep van 15% harddrugsgebruikers die buiten op straat of park gebruikt.

Negatieve effecten harddrugsgebruik

Een vijfde deel van de harddrugsgebruikers bemerkt negatieve gevolgen voor hun prestaties op school of werk. Het percentage harddrugsgebruikers dat deze negatieve invloed herkent, ligt in 2012 weer hoger dan in 2010 (toen een tiende deel). Het gebruik van harddrugs leidt bij 17% van deze gebruikende jongeren tot politiecontacten. In vergelijking met twee jaar geleden rapporteren op dit moment meer jongeren over negatieve gevolgen van het harddrugsgebruik en over politiecontacten.

Combinatiegebruik van alcohol en drugs

Het gelijktijdig, gecombineerd gebruik van alcohol en drugs door jongeren is afgenomen. In 2006 combineerde 10% van de jongeren wel eens alcohol en drugs, op dit moment is dat 4%. Het overgrote deel van de jongeren combineert derhalve geen alcohol met drugs op één gelegenheid.

Kennis van het project 'Jongeren, Alcohol en Drugs Rivierenland'

Bekendheid met het project Jongeren, Alcohol en Drugs Rivierenland

Van de jongeren in de zes gemeenten weet op dit moment een derde deel (34%) dat in hun omgeving een project wordt uitgevoerd om jongeren op de hoogte te stellen van de risico's van het gebruik van alcohol en drugs; het merendeel van de jongeren is hier derhalve niet (goed) van op de hoogte. De bekendheid met het project is bij de huidige jongeren ook iets lager dan bij de meting in 2010. Vooral de jongeren van 12-15 jaar en leerlingen van de vmbo-opleiding zijn vaker bekend met het project dan de jongeren van 16 jaar en ouder en scholieren van een havo/vwo-opleiding.

Ofschoon het regionale alcohol- en drugsmatigingsproject bij tweederde van de jongeren niet als zodanig bekend is, heeft het overgrote deel van de jongeren (86%) van één of meerdere aan het project voortvloeiende activiteiten gehoord; 14% heeft van geen één van de activiteiten vernomen. In de bekendheid van de afzonderlijke activiteiten van het project zijn in vergelijking met 2010 nauwelijks veranderingen opgetreden. De jongeren zijn vooral bekend met de voorlichtingsactiviteiten die op scholen worden ondernomen in het kader van alcohol- en drugsmatiging, gevolgd door de controle op leeftijd bij de verkoop van alcohol en de alcoholvrije feesten. Ook de ingangscntroles op alcoholgebruik bij de organisatie van (school)feesten zijn redelijk bekend (bij meer dan een derde van de jongeren). De overige activiteiten zijn minder goed bekend, dan wel worden minder vaak expliciet benoemd.

Kennis- en gedragsverandering met betrekking tot het drinken van alcohol

De informatie die jongeren hebben verkregen over alcoholgebruik heeft bij één op de tien jongeren tot een positief effect geleid; 10% van de, vooral jongste groep, jongeren is door de verkregen informatie meer overtuigd geraakt van de risico's van alcoholgebruik voor de gezondheid dan zij in een eerder stadium was. Deze score werd ook bij de meting in 2010 vastgesteld.

Bovendien stelt, net als in de voorgaande herhalingsmeting, 10% van de jongeren dat zij door de voorlichting over alcohol feitelijk minder zijn gaan drinken. Vooral jongeren in de jongste categorie van 12-15 jaar geven relatief vaak aan dat zij minder alcohol zijn gaan drinken.

Belangrijkste bevindingen over de periode 2006-2012

De belangrijkste cijfermatige bevindingen uit de drie onderzoeken over het gebruik van genotmiddelen worden puntsgewijs op een rij gezet:

- **Alcoholgebruik onder jongeren is afgenomen**
het alcoholgebruik door jongeren in Rivierenland is over de gehele periode 2006-2012 afgenomen; dit geldt zowel voor het ooit-gebruik als voor het actueel gebruik. De gemiddelde lifetimeprevalentie over de groep jongeren van 12 tot 24 jaar is met 10% en de maandprevalentie met 6% afgenomen.
Het huidige, actueel alcoholgebruik van jongeren is in 2012 licht gestegen in vergelijking met de tweede meting in 2010 maar het gebruik ligt wel lager dan bij de eerste meting in 2006. Het percentage jongeren dat stelt nog nooit te hebben gedronken is daarentegen ook gestegen en ligt daarmee 10% hoger dan bij de eerste meting
- **Vooraf jongste groep drinkt minder en start op iets latere leeftijd met alcohol**
de daling in het alcoholgebruik heeft zich in belangrijke mate voorgedaan onder de jongeren tot 16 jaar; het aantal jongeren in deze groep dat nog nooit alcohol heeft gedronken is aanzienlijk toegenomen en ook het actueel alcoholgebruik bij de jongste groep is afgenomen. De gemiddelde startleeftijd voor het drinken van alcohol is verder verhoogd (tot 14,6 jaar); jongeren beginnen, met andere woorden, iets later met drinken
- **Frequentie en intensiteit van alcoholgebruik licht toegenomen**
de frequentie van het (regelmatig) alcoholgebruik is onder de gehele groep van 12 tot en met 23 jaar na de tweede meting niet meer verder afgenomen maar licht gestegen; het aantal 'binge drinkers' is vooral onder de jongeren ouder dan 16 jaar (licht) toegenomen. Ook de gemiddelde frequentie van het 'binge drinken' is gestegen. Het globale beeld is dat de frequentie en intensiteit van het alcoholgebruik na een afname in de eerste periode bij de oudere jongeren weer licht is toegenomen

- **Ouders keurden drinken van alcohol door jongere pubers minder vaak goed**
ouders keurden in 2010 het gebruik van alcohol door jongeren onder de 16 jaar vaker af; één op de twaalf ouders verbood het drinken door deze jongeren. De boodschap 'geen alcohol onder de 16 jaar' leek daarmee aan te slaan bij ouders. Desalniettemin geeft 15% van deze jongeren (ook) aan samen met hun ouders te drinken. Wel is er nu ook een grotere groep van ouders zichtbaar die het alcoholgebruik afraadt, dan wel expliciet verbiedt bij de jongste groep jongeren
- **Softdrugsgebruik bij jongeren gelijk gebleven**
het gebruik van cannabis onder de jongeren is globaal beschouwd over de gehele periode redelijk stabiel; een vijfde deel van hen heeft ooit cannabis gebruikt en een vijfde van deze groep is een actuele softdrugsgebruiker
- **Harddrugsgebruik nagenoeg gelijk**
ook het gebruik van harddrugs, vooral voorkomend onder de jongeren van 20-23 jaar, is bij deze groep redelijk stabiel (gemiddeld over de groep van 12-24 jaar 5% ooit-gebruikers en 1,2% regelmatige gebruikers)
- **Minder vaak combinatiegebruik van alcohol en drugs onder jongeren**
de groep jongeren die alcohol en drugs gelijktijdig bij één gelegenheid gebruiken is kleiner geworden
- **Inspanningen gericht op alcoholmatiging onder jongeren werpen (voorzichtig) vruchten af**
het regionale project 'Jeugd, alcohol en drugs' is op dit moment bekend bij ruim een derde van de jongeren; het project heeft relatief weinig bekendheid gekregen bij de groep jongeren van 16 jaar en ouder. Desalniettemin weet een zeer grote groep jongeren (bijna 90%) een aantal activiteiten te benoemen die vanuit het project zijn geïnitieerd en (mede) uitgevoerd. De jongeren zijn vooral bekend met de voorlichtingsactiviteiten op scholen, de alcoholvrije feesten en de controle op leeftijd bij de verkoop van alcohol. Eén op de tien jongeren is door de verkregen informatie meer overtuigd geraakt van de risico's van alcoholgebruik voor de gezondheid dan zij in een eerder stadium was. Bovendien stelt één op de tien jongeren dat zij door de voorlichting over alcohol feitelijk ook minder is gaan drinken. De jongste groep van 12-15 jaar is het meest ontvankelijk gebleven; onder hen stelt een kwart minder te zijn gaan drinken, bij de 16-jarigen en ouder stelt circa 6% dat zij het drankgebruik heeft verminderd.

1. Inleiding

1.1 Landelijke ontwikkelingen in alcohol- en drugsgebruik

Alcohol

Uit het meest recente jaarbericht van de Nationale Drug Monitor (NDM)⁶ komt naar voren dat alcoholgebruik in de Nederlandse samenleving nog steeds wijdverbreid is.

Het aantal recente consumenten van alcohol in de bevolking van 15-64 jaar ligt op 84%, bij actueel gebruik is dit 76%; deze percentages zijn de laatste jaren vrij stabiel⁷. Het percentage 'binge drinkers' daalde in de periode 2001-2009 wel significant van 40 naar 32 procent.

Uit de landelijke Peilstationsonderzoeken van het Trimbos-instituut onder jongeren komt naar voren dat in 2011 70% van de scholieren van het ('regulier') middelbaar onderwijs ervaring had met alcohol. Dat was minder dan in 2007 toen nog 79% ervaring had met alcohol en minder dan tijdens de piek in 2003 (85%). Dit percentage schommelde echter wel over de afgelopen 15 jaar. In 2011 heeft 43% van de ondervraagde leerlingen in de maand voor de peiling alcohol gedronken, minder dan in 2007 (51%) en in 2003 (58%).

Uit de peilstationsonderzoeken blijkt dat het alcoholgebruik onder jongeren aan verandering onderhevig is⁸. De volgende belangrijkste trends zijn onder jongeren te constateren:

- het aantal scholieren dat ooit alcohol heeft gedronken is in 2011 verder gedaald ten opzichte van 2007 en 2003;
- ook het (actuele) alcoholgebruik in de afgelopen maand is ten opzichte van 2007 gedaald;
- deze daling in het gebruik van alcohol ooit in het leven en in de laatste maand doet zich voornamelijk voor onder scholieren in de leeftijd van 12 tot en met 14 jaar;
- het aantal scholieren dat in de afgelopen vier weken 5 glazen of meer heeft gedronken bij één gelegenheid (binge drinken), is ten opzichte van 2007 en 2003 eveneens gedaald (van 40%, naar 36% en vervolgens 30%). Het binge drinken neemt echter snel toe met de leeftijd; op zestienjarige leeftijd heeft 57% wel eens aan binge drinken gedaan in de afgelopen maand (onder de twaalfjarigen is dat 3%).

Onrust over de alarmerende stijging van alcoholgebruik bij jonge kinderen en meer kennis over de hersenschade die alcohol kan veroorzaken, hebben ertoe geleid dat in de afgelopen jaren op verschillende fronten in het land preventieve activiteiten zijn ondernomen. Deze hebben zich onder meer gericht op ouders en de sleutelrol die zij spelen in het alcoholgebruik van hun opgroeiende kind. Ook veel scholen en gemeenten hebben activiteiten ontwikkeld op dit gebied. Het lijkt dat deze acties voor de 12 tot 14 jarigen resultaat hebben opgeleverd. Of-schoon het alcoholgebruik nog steeds hoog is, is optimisme op zijn plaats over de mogelijkheden om alcoholgebruik bij deze jongeren terug te dringen.

⁶ Laar, M. van, e.a., Nationale Drug Monitor, Jaarbericht 2011, Trimbos-instituut en het WODC, Utrecht, 2012.

⁷ Bij 'recent gebruik' wordt bedoeld het gebruik van alcohol in de afgelopen 12 maanden, bij 'actueel gebruik' gaat het om het drinken van alcohol in de afgelopen maand.

⁸ Verdurmen, J. e.a., Jeugd en riskant gedrag 2011, Kerngegevens uit het peilstationsonderzoek scholieren, Utrecht, 2012.

Drugs

Het ooit-gebruik van cannabis onder scholieren is in de afgelopen vijftien jaar redelijk stabiel; ongeveer één op de vijf leerlingen van het middelbaar onderwijs heeft ooit wel eens geblowd. Uit de meest recente landelijke cijfers van het Peilstationsonderzoek 2011 blijkt dat 17% van deze schoolgaande jongeren ooit in het leven heeft geblowd en 8% nog in de afgelopen maand (Verdurmen, et al., 2012). Iets meer jongens dan meisjes gebruiken cannabis, de schoolniveaus verschillen nauwelijks wat betreft het percentage gebruikers. Wel blowen de jongeren op het laagste niveau van het VMBO frequenter en roken ze meer joints per keer dan op het VWO. Intensieve gebruikers kunnen van cannabis afhankelijk worden. Jongeren met een uitgesproken voorkeur voor 'sterke' cannabis lopen ook een gerede kans op afhankelijkheid. Onder uitgaande jongeren en vooral 'probleemjongeren' komt cannabisgebruik relatief vaak voor. Het ooit-gebruik van harddrugs als XTC, cocaïne, amfetamine en heroïne ligt momenteel onder middelbaar scholieren op 3,5%. Het percentage scholieren in het voortgezet onderwijs dat de afgelopen maand nog heeft gebruikt, bedraagt voor alle harddrugs en paddo's minder dan 1% (Verdurmen, et al., 2012).

1.2 Regionaal gebruik van alcohol onder scholieren in Gelderland

Voor enig vergelijkend inzicht in regionale ontwikkelingen in het alcoholgebruik onder jongeren, bespreken we kort het E-MOVO onderzoek zoals dat onder meer in Gelderland ieder vier jaar wordt uitgevoerd. E-MOVO omvat een internetenquête, door de GGD-en georganiseerd, die klassikaal wordt ingevuld door leerlingen in het voortgezet onderwijs uit klas 2 en 4. Belangrijke onderwerpen zijn gezondheid en leefstijl.

In het onderstaande bespreken we resultaten van E-MOVO 2011 waarover door de Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland Midden (VGGM) in een beknopte factsheet is gerapporteerd⁹. Het werkgebied van VGGM betreft 16 gemeenten, waaronder ook de zes gemeenten in het politiedistrict Rivierenland. In de factsheet is een aparte cijfermatige bespreking opgenomen over de gemeenten die deelnemen aan het project 'Jongeren, Alcohol + Drugs'. Een belangrijk aspect van de onderzoeksmethode van E-MOVO is dat alleen jongeren van klas 2 en 4 van de middelbare scholen in de monitoring worden opgenomen. Om enige vergelijking met de resultaten van E-MOVO mogelijk te maken, hebben we bij de bespreking van onze enquêteresultaten op verschillende aspecten een aparte analyse gemaakt voor de groep 'scholieren' van 12 tot en met 16 jaar woonachtig in de zes gemeenten in het district Rivierenland (zie hoofdstuk twee).

Van de jongeren uit klas twee en vier van het voortgezet onderwijs in de zes gemeenten in het project 'Jongeren, Alcohol + Drugs' in het politiedistrict Rivierenland, heeft in 2011 54% in zijn leven weleens alcohol gedronken. Dit percentage is lager dan in 2007, toen het nog 70% was. Van de jongeren heeft 43% in de afgelopen vier weken alcohol gedronken; in 2007 was dit 54%. Ook het binge drinken is afgenomen: van de jongeren heeft 30% in de afgelopen vier weken weleens vijf of meer drankjes met alcohol bij één gelegenheid gedronken, in 2007 was dit 39%. Het ooit- en actueel gebruik van alcohol en het 'binge drinken' onder deze scholieren van klas twee en vier van het voortgezet onderwijs in de zes gemeenten is derhalve in de periode 2007-2011 volgens de E-MOVO rapportage aanzienlijk afgenomen.

⁹ VGGM, Factsheet Alcohol. Gezondheid, welzijn en leefstijl van jongeren, E-MOVO 2011, Regio Gelderland Midden.

1.3 Doel van het onderzoek

De derde meting heeft tot doel een helder en accuraat beeld te geven van de huidige aard en omvang van het alcohol- en drugsgebruik onder jongeren in het politiedistrict Rivierenland. De doelgroep omvat jongeren van 12 tot 24 jaar, woonachtig in de zes gemeenten vallend binnen het politiedistrict Rivierenland (politieregio Gelderland Midden).

De onderzoeksresultaten worden daarbij vergeleken met de enquêteresultaten van de nulmeting en herhalingsmeting die BBSO in 2006 en 2010 heeft uitgevoerd. De derde meting geeft aldus een goede en betrouwbare basis voor vergelijkingen tussen het huidig alcohol- en drugsgebruik en het gebruik van genotmiddelen twee en zes jaar geleden.

Centrale vraag naar alcohol- en drugsgebruik van jongeren

De algemene onderzoeksvraag betreft 'de huidige aard en omvang van het alcohol- en drugsgebruik onder jongeren in zes gemeenten binnen het politiedistrict Rivierenland'. Deze hoofdvraag is nader uiteengelegd in een aantal deelvragen die we naar enkele thema's hebben ingedeeld. Voor een adequate en eenduidige meting is de vragenlijst van de voorgaande metingen gehanteerd, zodat de vraagstelling en rubricering van antwoordcategorieën identiek zijn. Bovendien zijn in het kader van de herhalingsmeting enkele aanvullende vragen toegevoegd die betrekking hebben op de kennis die jongeren hebben van het project en op de mogelijke veranderingsgezindheid in het drank- en drugsgebruik van jongeren, (mede) naar aanleiding van de verkregen informatie over het alcohol- en drugsmatigingsproject.

Onderzoeksvragen

- hoeveel jongeren in de gemeenten in het politiedistrict Rivierenland gebruiken (regelmatig) alcohol en/of drugs; wat is hun aandeel in de totale populatie van jongeren in de gemeenten in de leeftijd 12 tot 24 jaar?
- wat zijn de achtergronden en kenmerken van de jongeren die alcohol en/of drugs gebruiken (naar leeftijd, geslacht, opleiding/type voortgezet onderwijs, woonplaats)?
- welke soorten alcohol en drugs gebruiken jongeren en hoeveel gebruiken ze?
- wat zijn redenen van het alcohol- en drugsgebruik van deze jongeren?
- wanneer zijn jongeren met het alcohol- en drugsgebruik begonnen (op welke leeftijd)?
- wanneer, op welke momenten gebruiken de jongeren alcohol en drugs, waar gebruiken jongeren drugs?
- hoe komen jongeren aan alcohol en drugs, met wie gebruiken jongeren drugs?
- wat zijn de door de jongeren gerapporteerde effecten van het gebruik van alcohol en drugs?
- wat is het oordeel van ouders over het alcohol- en drugsgebruik van jongeren?
- zijn jongeren bekend met het alcoholmatigingsproject in Rivierenland; met welke inzet/acties van het project zijn zij bekend?
- is de kennis over en het gebruik van genotmiddelen door jongeren veranderd (mede) vanwege de informatie die zij over (activiteiten van) het project hebben ontvangen?

1.4 Onderzoeksaanpak

Om een breed, kwantitatief onderbouwd en betrouwbaar beeld te krijgen van de huidige aard en omvang van het alcohol- en drugsgebruik door jongeren is een grootschalige (herhalings) enquête uitgevoerd. De enquête betreft wederom een 'self report studie', dat wil zeggen dat jongeren zelf een beoordeling geven van hun alcohol- en drugsgebruik. Een dergelijke benadering en vraagstelling wordt ook in andere onderzoeken naar het gebruik van genotmiddelen vaak gebruikt (zie onder meer onderzoeken van het Trimbos-instituut).

In de enquête zijn vragen opgenomen die voor een belangrijk deel voortvloeien uit de thema's die bij de deelvragen zijn genoemd. Het gaat onder meer om de volgende aandachtspunten bij het gebruik van alcohol en drugs: welk product, hoe vaak, hoeveel, combinatie gebruik genotmiddelen, locatie van gebruik, redenen van gebruik en oordeel ouders. De derde meting geeft voor de verschillende thema's zicht op de mogelijke wijzigingen die na de tweede meting zijn opgetreden. Hiertoe wordt in de rapportage een overzicht gegeven van de resultaten in 2010 en 2012 naar de onderscheiden leeftijdsgroepen, met een duidelijke rubricering naar doelgroepen.

Op basis van aselechte steekproeven uit de GBA's zijn in de zes gemeenten 5.300 jongeren in de leeftijd van 12 tot en met 23 jaar aangeschreven met het verzoek om aan de enquête mee te werken. Deze brief is door de gemeente opgesteld en door de betrokken burgemeester of door een wethouder ondertekend. De betreffende vragenlijst is door middel van internet ter beschikking gesteld en ingevuld. De gehanteerde onderzoeksanpak heeft, in vergelijking met andere onderzoeken op dit terrein, het grote voordeel dat de jongeren individueel in een privésituatie de vragenlijst invullen waardoor er geen (directe) invloeden 'van buiten' zijn op de beantwoording van de vragen. De enquête is in de periode oktober - november 2012 afgenomen.

2. Alcohol- en drugsgebruik jongeren Rivierenland

2.1 Het gebruik van alcohol door jongeren

Alcoholgebruik afgelopen maand (actueel gebruik)

Een van de indicatoren die vaak gebruikt worden om zicht te krijgen op het alcoholgebruik van jongeren is de maandprevalentie; het betreft de vraag aan de jongere of hij of zij in de maand voorafgaand aan het onderzoek alcohol heeft genuttigd.

Deze vraag wordt op dit moment door 51% van de jongeren in de zes gemeenten bevestigend beantwoord; 14 procent heeft wel eens (of vaker) alcohol gedronken maar niet in de afgelopen maand. Meer dan een derde van de jongeren stelt nog nooit alcohol te hebben gedronken.

Tabel 1 Actueel alcoholgebruik, in afgelopen maand (naar geslacht, in %)¹⁰

2012	jongens	meisjes	totaal
ja	55	46	51
niet in afgelopen vier weken, wel daarvoor	12	16	14
nee, nog nooit	33	37	35
Totaal			100

In het actueel alcoholgebruik komt naar voren dat jongens significant vaker in de afgelopen maand hebben gedronken dan meisjes. In vergelijking met de voorgaande meting blijkt dat bij jongens vaker sprake is van actueel alcoholgebruik, bij meisjes is dit gelijk gebleven. Er is daarentegen ook een toename te constateren van jongeren die stellen nog nooit alcohol te hebben gedronken en een daling van jongeren die wel eens (maar niet in de afgelopen maand) alcohol hebben genuttigd (zie grafiek 1).

Het alcoholgebruik is sterk uiteenlopend tussen de leeftijdsgroepen; bij de jongeren onder de 16 jaar heeft 9% in de afgelopen maand één of meerdere keren alcohol gedronken, bij de jongeren tussen 16 en 20 jaar is dit 74% en bij jongeren van 20 tot 24 jaar 78%. Er is derhalve een sterke stijging in het alcoholgebruik onder jongeren vanaf hun 16^e jaar.

De jongeren die stellen nog nooit alcohol te hebben gedronken zijn vooral in de groep 12-15 jarigen te vinden (80% van hen). De prevalentie van alcoholgebruik wijkt bij de jonge groep van 12-15 jaar significant af van jongeren van 16 jaar en ouder.

¹⁰ In de gepresenteerde tabellen worden voor de leesbaarheid alleen de (veelal kolom-)percentages vermeld. Ook komt het vanwege de afronding van percentages in enkele gevallen voor dat het totaalpercentage niet op 100% uitkomt maar op 99% of 101%.

Tabel 2 Actueel alcoholgebruik, afgelopen maand (naar leeftijd, in %)

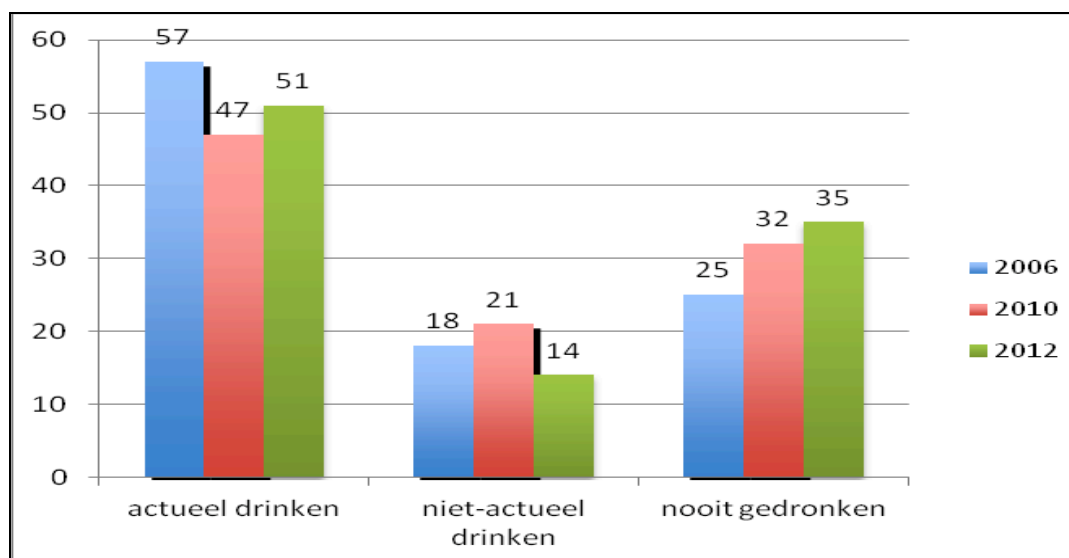
2012	12-15	16-19	20-23	totaal
ja	9	74	78	51
niet in afgelopen maand, wel daarvóór	11	15	17	14
nee, nog nooit	80	11	4	35
Totaal				100

In vergelijking met de voorgaande meting valt op dat de jongeren (i.c. jongens) ouder dan 16 jaar iets vaker op regelmatige basis alcohol nuttigen. Het aandeel jongeren onder de 16 jaar dat geen alcohol drinkt is echter ook toegenomen, van 74% naar 80%.

Alcoholgebruik eerste, tweede en derde meting; 2006-2012

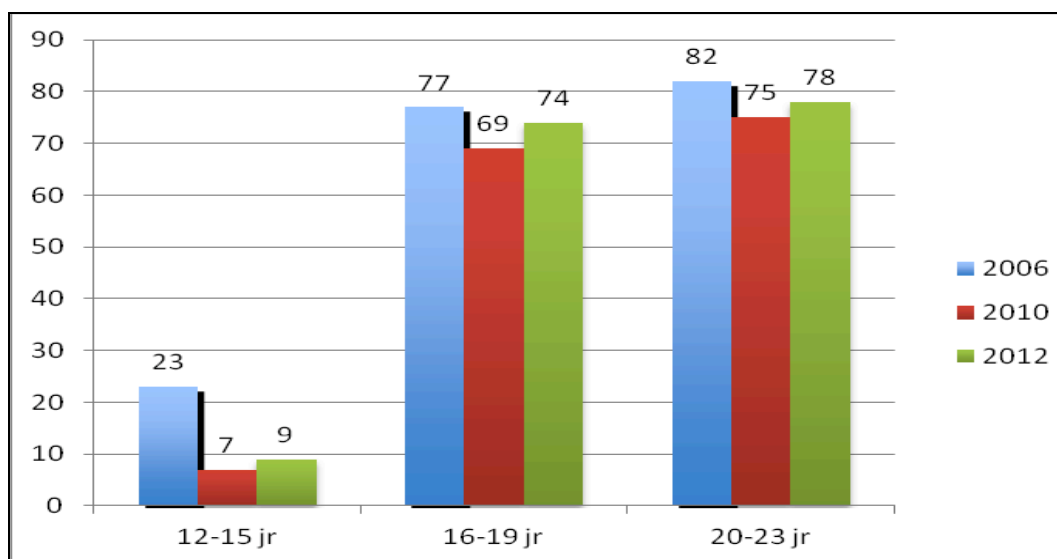
Het huidig, actueel alcoholgebruik van jongeren is, in vergelijking met de tweede meting in 2010, gemiddeld beschouwd weer iets toegenomen. Het gebruik ligt wel lager dan bij de eerste meting in 2006. Het aandeel jongeren dat afgelopen maand alcohol heeft gedronken, is in vergelijking met de tweede meting met 4% gestegen. Het percentage jongeren dat stelt nog nooit te hebben gedronken is daarentegen ook gestegen (met 3%) en ligt daarmee 10% hoger dan bij de eerste meting. Het aandeel jongeren dat ooit wel eens alcohol is met 7% gedaald en ligt onder het niveau van de eerste meting.

Grafiek 1 Actueel en niet-actueel alcoholgebruik jongeren, 2006-2012 (in %)



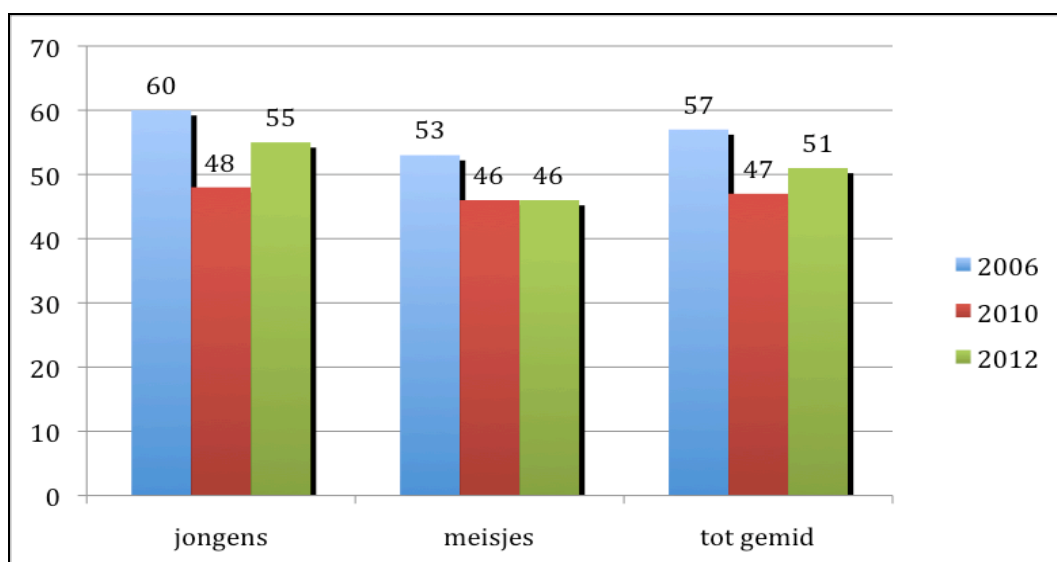
Een lichte toename in het actuele drinken onder jongeren in vergelijking met de tweede meting is vooral te herkennen bij de leeftijdsgroep van 16 tot en met 19 jaar; bij deze jongeren is circa driekwart een actuele drinker. Het actueel alcoholgebruik is bij alle drie onderscheiden leeftijdsgroepen lager bij de eerste meting.

Grafiek 2 Actueel alcoholgebruik jongeren, 2006-2012, naar leeftijdscategorie



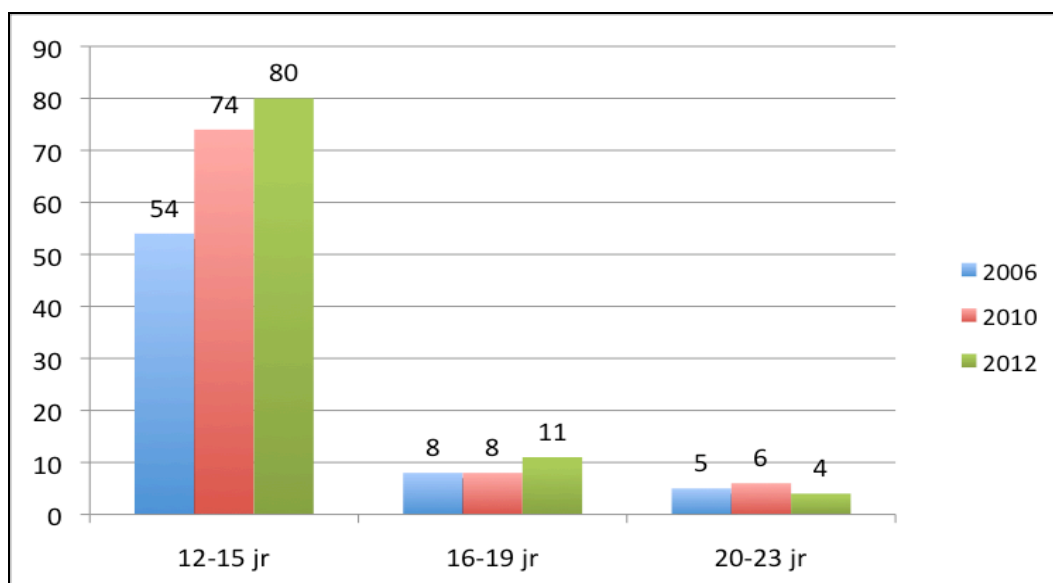
De toename in het actueel alcoholgebruik speelt met name bij de jongens (een toename van 7%), bij de meisjes is deze gelijk gebleven.

Grafiek 3 Actueel alcoholgebruik jongeren, 2006-2012, naar geslacht



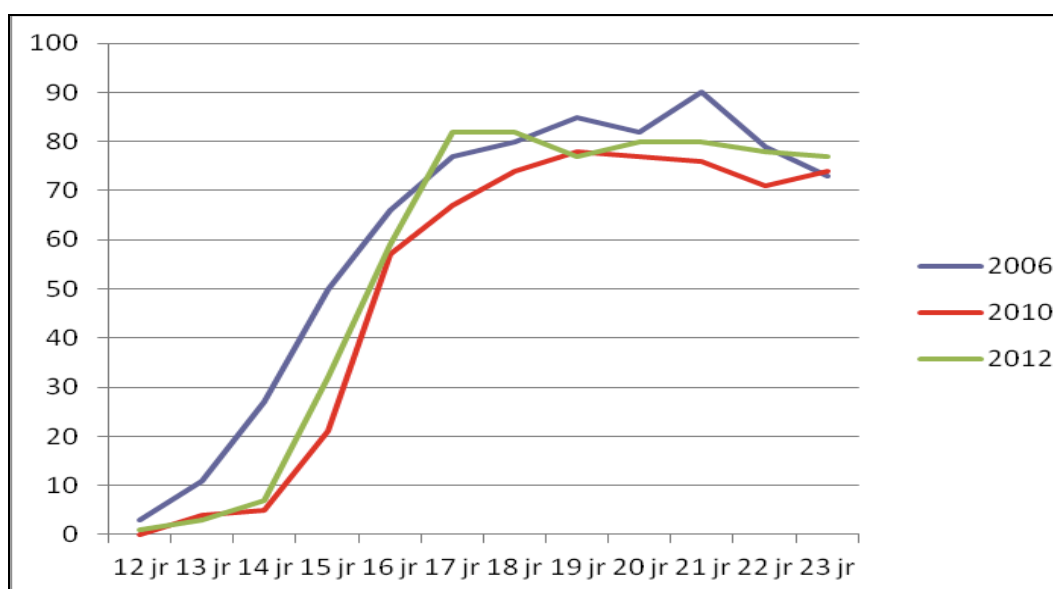
Uit de derde meting blijkt dat er een grotere groep jongeren is die nog nooit alcohol heeft gedronken (35%). Deze jongeren zijn met name te vinden onder de 16 jaar, bij hen is het aandeel dat nog nooit alcohol heeft gedronken gestegen van 80%. Bij de andere leeftijdscategorieën is hierin een lichte wijziging opgetreden:

Grafiek 4 Jongeren die nog nooit alcohol hebben gedronken, 2006-2012 naar leeftijdscategorie



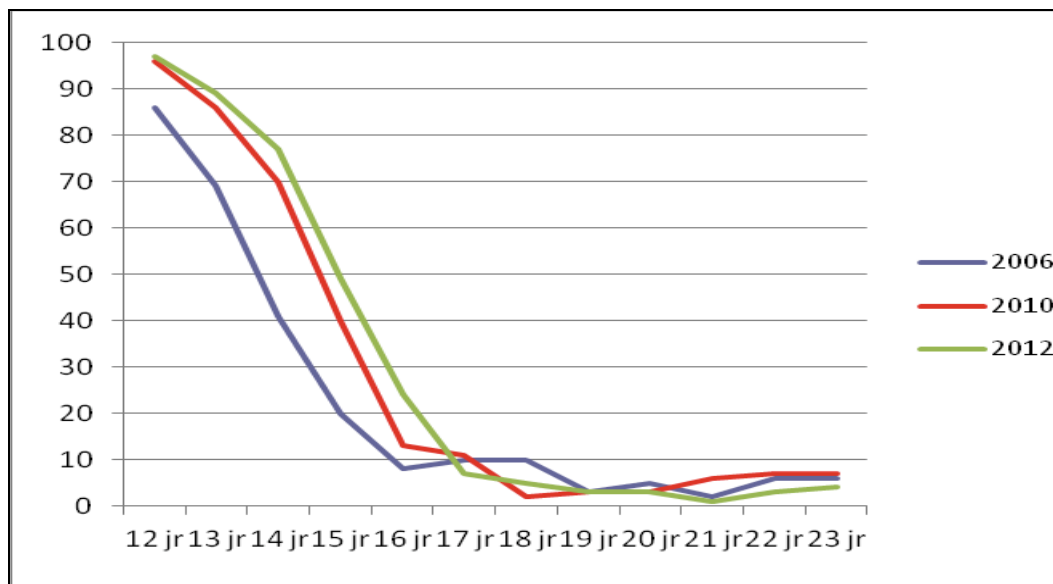
Uit de volgende grafiek kan worden afgeleid dat jongeren in de zes gemeenten in Rivierenland in 2010 en 2012 op een iets latere leeftijd en in mindere mate alcohol drinken dan in 2006. De startleeftijd van het drinken van alcohol is, gemiddeld beschouwd, verhoogd (jongeren starten met andere woorden op iets latere leeftijd met drinken):

Grafiek 5 Actueel alcoholgebruik jongeren, 2006-2012 naar leeftijd (in %)



Andersom beschouwd, is het nooit-gebruik van alcohol onder jongeren procentueel toegenomen waarbij jongeren dit ook langer ‘volhouden’ dan in 2006 en 2010:

Grafiek 6 Nooit-alcoholgebruik jongeren, 2006-2012, naar leeftijd (in %)



Actueel alcoholgebruik naar gemeente

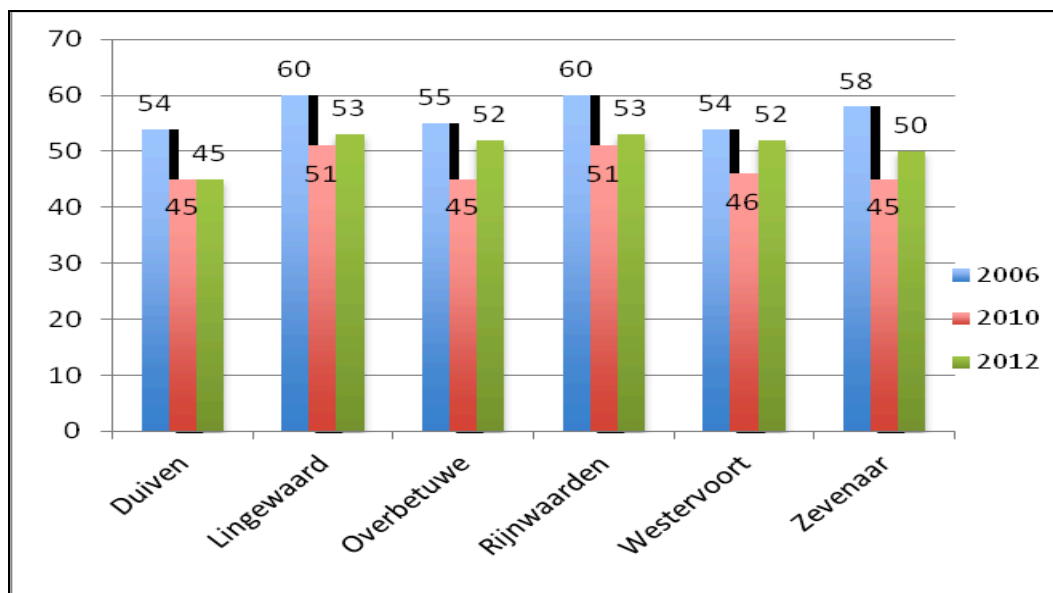
Bij een uitsplitsing naar gemeente komt, globaal gesteld, naar voren er slechts lichte verschillen zijn in het actueel gebruik van alcohol. In Lingewaard is er wel een relatief kleine groep jongeren die stelt nog nooit alcohol te hebben gedronken:

Tabel 3 Actueel alcoholgebruik, afgelopen maand (naar gemeente, in %)

2012	Duiven	Lingewaard	Overbetuwe	Rijnwaarden	Westervoort	Zevenaar	totaal
ja	45	53	52	53	52	50	51
nee, wel daarvoor	13	18	10	14	15	15	14
nog nooit	42	29	37	32	35	35	35
Totaal							100

De lichte toename in het actueel alcoholgebruik is in vergelijking met de voorgaande meting vooral herkenbaar in de gemeenten Overbetuwe en Westervoort:

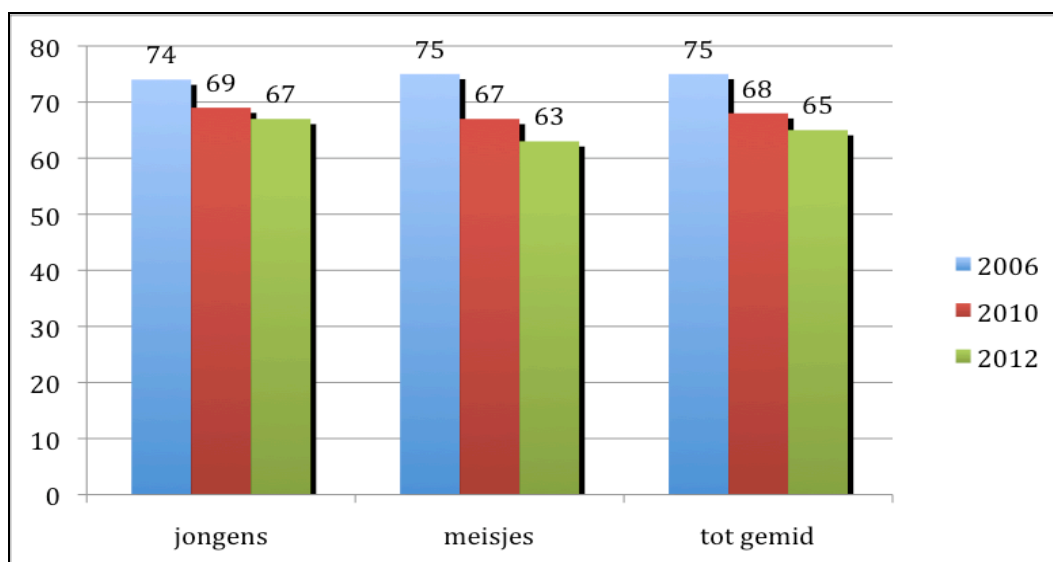
Grafiek 7 Actueel alcoholgebruik jongeren naar gemeente, 2006-2012 (in %)



Alcoholgebruik lifetimeprevalentie

De voorgaande gegevens leiden tot de constatering dat bijna tweederde (65%) van de jongeren minimaal één keer in zijn of haar leven alcohol heeft gebruikt, ruim een derde zegt nog nooit alcohol te hebben gedronken. In deze lifetimeprevalentie is een daling van 10% te herkennen tussen 2006 en 2012. Deze daling in lifetimeprevalentie van alcohol is bij meisjes meer uitgesproken dan bij jongens (respectievelijk 12% en 7%):

Grafiek 8 Ooit alcoholgebruik jongeren naar geslacht, 2006-2012 (in %)



Alcohol en scholieren voortgezet onderwijs Rivierenland

Bij een nadere analyse van de gegevens naar jongeren in de middelbare schoolleeftijd (12 tot en met 18 jaar) komen ten aanzien van de huidige maand- en lifetimeprevalentie van alcoholgebruik de volgende cijfers naar voren:

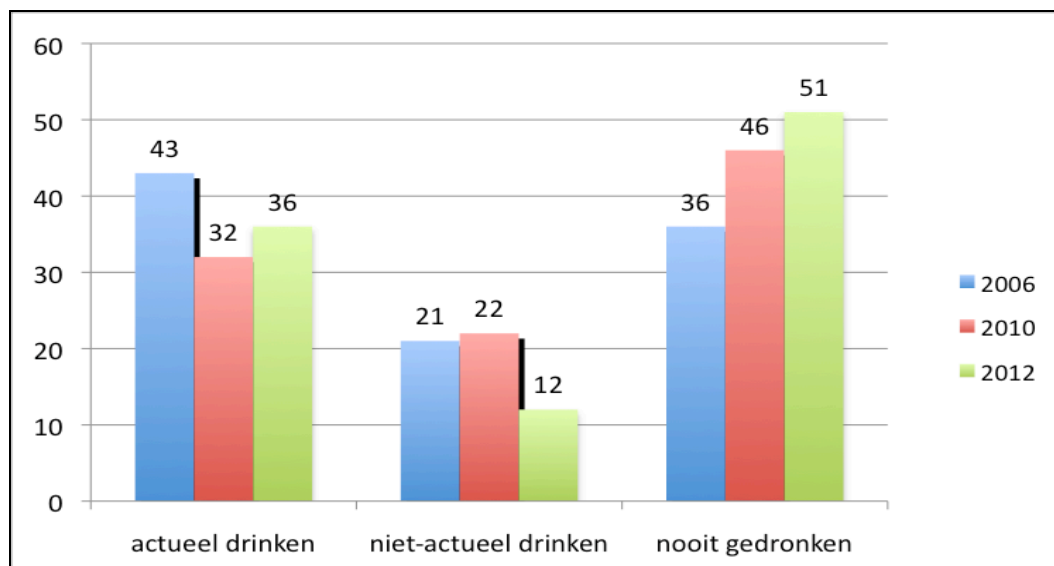
Tabel 4 Alcoholgebruik vo-scholieren (naar geslacht, in %)

2012	jongens	meisjes	totaal
alcohol in afgelopen maand gedronken	37	36	36
niet in afgelopen vier weken, wel daarvoor	12	13	12
nog nooit alcohol gedronken	51	51	51
Totaal			100

De cijfers over het huidige alcoholgebruik onder scholieren geven aan dat bijna de helft van hen (48%) in de afgelopen maand dan wel daarvoor één of meerdere keren alcohol heeft gedronken; meer dan de helft van deze scholieren stelt nog nooit alcohol te hebben gedronken (51%). Dit laatste geldt vooral voor de 12 tot en met 15 jarigen.

Het actueel drinken is in vergelijking met de meting in 2010 bij deze jongeren met 4% toegenomen, maar ook het percentage scholieren dat nog nooit alcohol heeft gedronken is toegenomen, met 5%. Bovendien is het niet-actueel drinken afgenomen (met 10%):

Grafiek 9 Alcoholgebruik vo-scholieren Rivierenland 2006-2012 (in %)



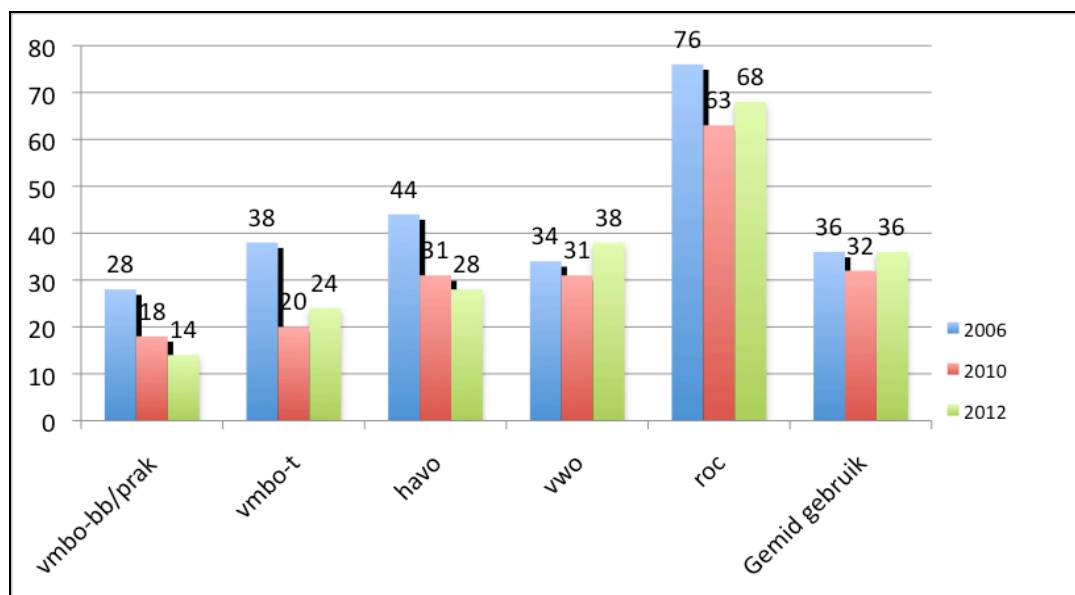
Bij een beoordeling van de *opleiding van de vo-scholieren* in relatie tot hun alcoholgebruik, blijkt ten aanzien van de lifetimeprevalentie dat de leerlingen van de onderscheiden schooltypen enigszins verschillend scoren. Ook is de toename van het 'nooit hebben gedronken' herkenbaar, vooral bij het vmbo en de havo-leerlingen:

Tabel 5 Alcoholgebruik in hele leven bij vo-scholieren 2010-2012 (naar schooltype)

	vmbo- bb/kb/pr ak	vmbo-t	havo	vwo	(roc)	totaal
nog nooit alcohol gedronken 2010	54	51	49	51	2	46
nog nooit alcohol gedronken 2012	72	59	60	52	12	51
Totaal						100

Als we kijken naar de maandprevalentie van het alcoholgebruik van vo-scholieren zijn de verschillen tussen de schooltypen opmerkelijk. In de maand voorafgaand aan het onderzoek heeft in 2012 ruim een derde (36%) van de vo-scholieren in de zes gemeenten alcohol gedronken. Bij deze maandprevalentie lagen de vmbo-praktijk en vmbo-t leerlingen redelijk dicht bij elkaar, terwijl de (oudere) havo- en vwo-leerlingen vaker aangeven in de afgelopen maand te hebben gedronken. Bij de (ook oudere) ROC-leerlingen heeft bijna 70% in de afgelopen maand alcohol gedronken.

Grafiek 10 Actueel alcoholgebruik vo-scholieren Rivierenland, 2006-2012 (naar schooltype)



Het actueel alcoholgebruik onder vo-scholieren in Rivierenland is in de periode 2006-2012 vooral afgenomen bij de leerlingen die een vmbo-t of een havo-opleiding volgen; bij de vwo-leerlingen is er geen afname meer (bij de roc-leerlingen is ook sprake van een afname over de gehele periode van zes jaar, maar hier is sprake van een kleiner aantal leerlingen).

Bij de scholieren blijken lichte (niet significante) verschillen te bestaan tussen de gemeenten: op dit moment is in Duiven het aantal scholieren dat actueel alcohol heeft gedronken het laagst (31%), in Lingewaard en Westervoort het hoogst (respectievelijk 41% en 42%).

Tabel 6 Actueel alcoholgebruik vo-scholieren 2010-2012 (naar gemeente)

	Duiven	Linge- waard	Overbe- tuwe	Rijn- waarden	Wester- voort	Ze- venaar	totaal
2010	33	35	30	32	30	29	32
2012	31	42	33	39	41	36	36

Het aandeel jongeren binnen het voortgezet onderwijs dat stelt nog nooit alcohol te hebben gedronken, is gemiddeld toegenomen van 46% naar 51%. Deze toename is vooral bij de vo-scholieren herkenbaar die woonachtig zijn in Duiven, Overbetuwe, Westervoort en Zevenaar:

Tabel 6b Geen alcoholgebruik vo-scholieren 2010-2012 (naar gemeente)

	Duiven	Linge- waard	Overbe- tuwe	Rijn- waarden	Wester- voort	Ze- venaar	totaal
2010	47	46	48	51	44	44	46
2012	56	42	57	47	51	52	51

Alcoholgebruik van scholieren Rivierenland in landelijk perspectief

Om de onderzoeksresultaten onder jongeren in het voortgezet onderwijs in Rivierenland in perspectief te plaatsen, is landelijk referentiemateriaal verzameld. In het landelijk onderzoek 'Jeugd en riskant gedrag 2011' (Verdurmen, et al, 2012) komt naar voren dat van alle leerlingen van het voortgezet onderwijs 70% (in 2007 79%) ooit alcohol heeft gedronken (bij meisjes 67%, bij jongens 72%)¹¹; in onderhavig onderzoek is dat 48%. Bovendien bleek uit dit landelijk peilstationsonderzoek dat 43% (in 2007 51%) van de leerlingen van het voortgezet onderwijs in de maand voorafgaand aan het onderzoek alcohol heeft gedronken; bij de jongeren in onderhavig onderzoek in de zes gemeenten geldt dit voor 36%. Het ooit- en het actuele alcoholgebruik van vo-scholieren in Rivierenland is derhalve flink lager dan het landelijk gemiddelde alcoholgebruik onder scholieren (zoals gemeten in 2011).

Intensiteit alcoholgebruik (alle) jongeren 12 tot 24 jaar

Alcohol afgelopen maand

Van de jongeren die stellen in de afgelopen maand alcohol te hebben genuttigd (51% van het totaal), blijkt dat ruim 40% dit één of twee keer heeft gedaan, meer dan de helft drie tot tien keer en 7% heeft in de afgelopen maand meer dan tien keer alcohol gedronken.

Er is een significant verschil tussen de jongens en meisjes in de intensiteit van het drinken; jongens drinken vaker alcohol dan meisjes.

¹¹ Verdurmen, J. e.a., Jeugd en riskant gedrag 2011, Kerngegevens uit het peilstationsonderzoek scholieren, 2012.

Tabel 7 *Hoe vaak alcoholgebruik door jongeren afgelopen maand (naar geslacht, in %)*

2012	jongens	meisjes	totaal
1 - 2 keer	32	43	36
3 - 10 keer	59	56	58
meer dan 10 keer	9	1	6
Totaal			100

De gemiddelde frequentie van alcohol drinken onder de jongeren is sinds 2010 iets verhoogd.

Naast het gegeven dat jongens vaker alcohol drinken dan meisjes, neemt ook de frequentie van het alcoholgebruik significant toe naarmate de jongeren ouder worden:

Tabel 8 *Hoe vaak alcoholgebruik afgelopen maand (naar leeftijd, in %)*

2012	12-15	16-19	20-23	totaal
1 - 3 keer	83	53	47	53
4 - 6	13	30	31	29
7 - 9	2	10	9	9
10 keer of vaker	2	6	12	9
Totaal				100

Uit de tabel blijkt dat de intensiteit van het alcoholgebruik in de afgelopen maand *relatief* laag is bij de jongeren van 12-15 jaar en hoog bij de jongeren van 20-23 jaar. Bij de jongste groep drinkt 17% minimaal één keer per week alcohol, bij de oudste jongeren drinkt meer dan 50% minimaal één keer per week alcohol.

Doordeweeks gebruik van alcohol

Aantal dagen alcoholgebruik doordeweeks

Driekwart van de jongeren drinkt niet op doordeweekse dagen, dit geldt significant vaker voor meisjes (80%) dan voor jongens (69%). Er zijn hierin geen grote verschillen met de tweede meting. Bij de jongeren drinkt derhalve een kwart wel één of meerdere avonden doordeweeks, bij de jongens drinkt meer dan 30% één of meerdere dagen doordeweeks alcohol.

Tabel 9 *Hoe vaak alcoholgebruik doordeweeks (naar geslacht, in %)*

2012	jongens	meisjes	totaal 2012	totaal 2010
nooit doordeweeks	69	80	74	76
1 avond	23	18	21	16
2	5	1	3	4
3	1	1	1	2
4 avonden	1	-	1	1
Totaal			100	100

Bij de jongeren die, minimaal, één dag per week buiten het weekend alcohol drinken, houdt bijna 50% het op één à twee glazen drank, 27% drinkt 3 tot 4 glazen op een avond. Een groep van 10% drinkt 7 glazen of meer. Het gemiddeld gebruik ligt iets hoger dan in 2010. De veeldrinkers op deze doordeweekse avonden zijn significant vaker te vinden bij jongens, bij de meisjes drinkt bijna 70% maximaal 2 glazen alcohol op een doordeweekse avond.

Tabel 10 *Gemiddeld aantal glazen alcohol op doordeweekse dag*

2012	jongens	meisjes	totaal
1 – 2	34	67	49
3 – 4	29	23	27
5 – 6	15	9	13
7 – 10	14	1	10
11 of meer	3	-	2
Totaal			100

Alcoholgebruik in het weekend

Aantal avonden alcoholgebruik in het weekend

In vergelijking met de doordeweekse dagen, is er een veel grotere groep jongeren die wel in het weekend alcohol drinkt (85%). Meer dan de helft van de jongeren drinkt één avond in het weekend, een kwart drinkt op twee avonden in het weekend (bij jongens is dit een derde deel). De zaterdagavond is daarbij aanzienlijk populairder dan de vrijdagavond. Een kleine groep jongeren (3%, vooral jongens) nuttigt alcohol op alle drie weekendavonden. In vergelijking met de meting in 2010 is er een lichte stijging in het aantal jongeren dat (meerdere avonden) in het weekend alcohol drinkt.

Tabel 11 *Hoe vaak alcoholgebruik in weekend (naar geslacht)*

2012	jongens	meisjes	totaal 2012	totaal 2010
nooit in weekend	14	16	15	18
1 avond	47	67	56	55
2 avonden	34	16	26	21
3 avonden	5	1	3	3
Totaal			100	100

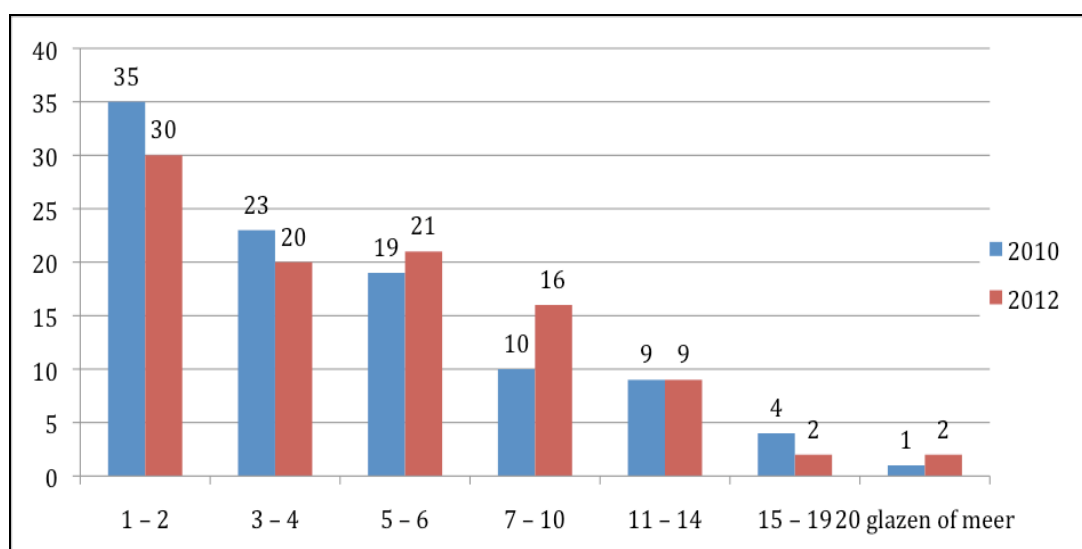
Het aantal glazen dat jongeren op een weekendavond drinken loopt tussen de vrijdag en zaterdag niet ver uiteen en ligt *gemiddeld* op vijf glazen. Op beide avonden scoort 8-13% van de jongeren meer dan 10 glazen drank op een avond, circa 32-37% van de jongeren drinkt 5 tot 10 glazen alcohol op een vrijdag- of zaterdagavond (en zijn aan het 'bingedrinken'). Op zondag wordt, door een veel kleinere groep drinkende jongeren (11% van het totaal), 'rustiger aan gedaan'; bijna 60% van hen drinkt maximaal 2 glazen op deze avond.

Tabel 12 *Gemiddeld aantal glazen alcohol op weekendavond*

2012	op vrijdag	op zaterdag	op zondag
1 – 2	37	30	59
3 – 4	23	20	17
5 – 6	19	21	9
7 – 10	13	16	10
11 – 14	4	9	3
15 – 19	3	2	-
20 glazen of meer	1	2	1
Totaal	100	100	100

In vergelijking met 2010 worden er in 2012 op de weekendavonden gemiddeld iets meer glazen alcohol genuttigd, of wordt, met andere woorden, meer gedronken. In de grafiek wordt als voorbeeld het alcoholgebruik voor de zaterdagavond aangegeven in 2010 en 2012:

Grafiek 11 *Alcoholgebruik jongeren op zaterdagavond, 2010-2012
(aantal glazen alcohol, in %)*



Effecten alcohol wat betreft aangeschoten of dronken zijn

In de enquête is aan de jongeren gevraagd in hoeverre zij ooit en in de afgelopen vier weken vanwege alcoholgebruik dronken of aangeschoten zijn geweest. Uit de antwoorden komt naar voren dat 76% van de jongeren minimaal één keer *in hun leven* aangeschoten of dronken is geweest. Van de jongeren is bijna een derde deel minimaal 10 keer in hun leven dronken of aangeschoten geweest.

In het algemeen blijkt dat jongens significant vaker dronken of aangeschoten zijn dan meisjes; bij de jongens stelt ruim een derde minimaal 10 keer dronken of aangeschoten te zijn geweest, bij meisjes zegt een kwart dit in het verleden te hebben ervaren. Er is nauwelijks verschil te herkennen in de mate waarin jongeren aangeven dronken of aangeschoten te zijn geweest tussen de tweede en derde meting.

Tabel 13 *Aantal malen aangeschoten of dronken (alle jongeren) in hele leven*

2012	jongens	meisjes	totaal
0	23	26	24
1 – 3	21	30	25
4 – 6	16	15	15
7 – 9	4	4	4
10	4	7	6
11 – 19	6	7	6
20 keer of vaker	27	11	19
Totaal			100

Het gevoel (minimaal éénmaal) aangeschoten of dronken te zijn geweest *in de maand voorafgaand* aan het onderzoek ligt bij de jongeren (die in de afgelopen maand ook feitelijk alcohol hebben genuttigd) op 47%. Ook hier blijkt dat jongens significant vaker aangeschoten of dronken zijn geweest dan meisjes.

Tabel 14 *Aantal malen aangeschoten of dronken in afgelopen maand*

2012	jongens	meisjes	totaal 2012	totaal 2010
0	48	59	53	62
1 – 3	41	38	40	32
4 – 6	8	3	6	3
7 – 9	-	-	-	2
10	1	-	-	1
11 – 19	2	-	1	1
Totaal			100	100

Bij een vergelijking met de tweede meting blijkt dat er een lichte stijging is in de mate waarin jongeren dronkenschap ervaren (over de afgelopen maand) tussen 2010 en 2012 (met name in de categorie 1-3 maal dronkenschap).

Scholieren en aangeschoten/dronken zijn

Van alle leerlingen in het voortgezet onderwijs in de zes gemeenten stelt 34% tenminste éénmaal in het leven dronken of aangeschoten te zijn geweest. Dit percentage is in de onderzochte groep lager dan het percentage dat in *'Jeugd en riskant gedrag 20011'* wordt genoemd; van alle leerlingen van het voortgezet onderwijs is (landelijk beschouwd) 39% tenminste éénmaal dronken of aangeschoten geweest¹².

Het gevoel van dronkenschap of aangeschoten zijn is bij 16% van alle middelbaar scholieren in de *afgelopen vier weken* voorgekomen (in 2010 was dit bij 11% van de scholieren). Ook dit cijfer ligt lager dan het landelijk peilstationsonderzoek van 2011 waarin een vijfde deel (21%) van de leerlingen van het voortgezet onderwijs stelt in de maand voorafgaand aan het onderzoek dronken of aangeschoten te zijn geweest.

¹² Verdurmen, e.a., 2011.

Eerste ervaring met alcohol

Een klein deel van de jongeren heeft al op vroege leeftijd de eerste ervaring met alcohol opgedaan, 3% zegt 10 jaar of jonger te zijn geweest toe zij hun eerste alcoholische drankje dronken. In het landelijk peilstationsonderzoek van 2011 (Verdurmen, et al, 2012) kwam naar voren dat 10% van de scholieren stelt 11 jaar of jonger te zijn geweest bij hun eerste drankje.

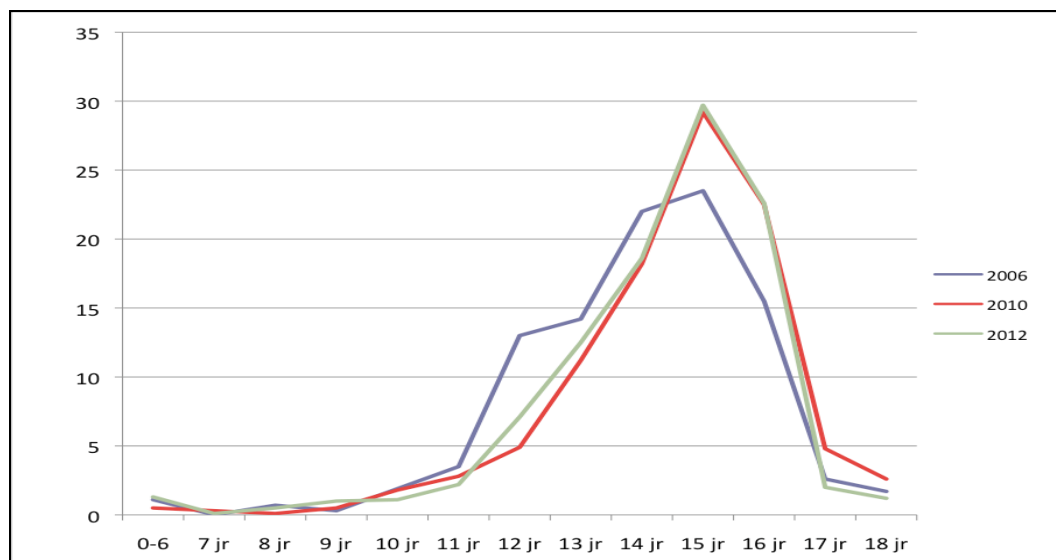
Bijna een tiende deel van de jongeren proeft tussen hun 11^e en 12^e jaar voor de eerste maal alcohol. De grootste groep (bijna 60%) drinkt tussen hun 13^e en 16^e jaar voor het eerst alcohol. De gemiddelde leeftijd waarop men, volgens deze derde meting, de eerste ervaring met alcohol heeft is 14,6 jaar. In de eerste meting van 2006 was deze gemiddelde leeftijd 13,9 jaar en bij de tweede meting 14,5 jaar. Dit wijst op een inmiddels iets hogere startleeftijd voor het drinken van alcohol bij de jongeren. Deze startleeftijd loopt tussen jongens en meisjes weinig uiteen.

Tabel 15 *Leeftijd eerste ervaring met alcohol*

2012	jongens	meisjes	totaal
< 11 jaar	4	1	3
11 – 12	9	8	8
13 – 15	54	61	57
16 – 18	33	29	31
Totaal			100

In de volgende grafiek is te herkennen dat de leeftijd waarop jongeren voor het eerst in aanraking komen met alcohol licht is verhoogd tussen de eerste, tweede en derde meting:

Grafiek 12 *Leeftijd eerste ervaring met alcoholische drank, 2006-2012 (in %)*



Oordeel ouders over alcoholgebruik

Uit landelijk onderzoek komt naar voren dat Nederlandse ouders vrij tolerant zijn wat het alcoholgebruik van hun kinderen betreft. Ze onderschatten veelal het werkelijke gebruik van hun kinderen. Zo weten de meeste ouders wel dat hun kind ooit wel eens alcohol heeft gedronken, vaak omdat zij zelf dat eerste slokje aanboden. Kinderen drinken echter gemiddeld drie keer zoveel glazen alcohol als ouders denken. Uit ander onderzoek blijkt dat het stellen van regels door ouders ten aanzien van het beginnen met drinken invloed heeft en dat daarmee de aanvangsleeftijd uitgesteld kan worden. Het stellen van regels door ouders is daarbij effectief in het voorkomen van regelmatig alcoholgebruik. De regels moeten gecombineerd worden met voorlichting aan jongeren en het trainen van jongeren om een gezonde houding ten aanzien van alcoholgebruik te ontwikkelen en 'nee' te leren zeggen. Ouders spelen dus, uiteraard naast allerlei andere factoren, beslist een rol bij het alcoholgebruik van hun kinderen¹³.

Aangezien de mening van ouders een belangrijke rol speelt in het alcoholgebruik van hun kinderen, is aan de jongeren gevraagd naar dit oordeel. Volgens de jongeren vindt op dit moment 60% van hun ouders het goed dat ze alcohol drinken. Dit 'goedkeuren' is echter sterk leeftijdsafhankelijk: bij de jongste groep vindt 18% van de ouders het goed dat ze drinken, bij de oudste groep is dit bijna 70%. Een klein deel van de ouders raadt het alcoholgebruik bij hun kinderen af (8%); bij de jongste groep raadt een kwart van de ouders het af. Het 'goed vinden' van de ouders van het drinken van alcohol vindt vooral plaats als de kinderen zestien zijn geworden.

Tabel 16 Oordeel ouders over alcoholgebruik (naar leeftijd)

2012	12-15 jaar	16-19 jaar	20-23 jaar	totaal
vinden het goed	18	65	66	60
vinden dat ik minder moet drinken	-	4	4	3
denken er verschillend over	9	3	5	5
raden het af	25	7	5	8
verbieden het	13	-	-	2
zeggen er niets van	2	8	14	10
weten het niet	14	-	-	2
anders	19	12	5	10
Totaal				100

Bij het antwoord 'anders' komt bij de jongere groep vooral naar voren dat de ouders het goed vinden dat de kinderen drinken als zij dit 'soms' doen (bij een feestje) of in het bijzijn van de ouder(s). Deze jongeren mogen derhalve incidenteel alcohol drinken.

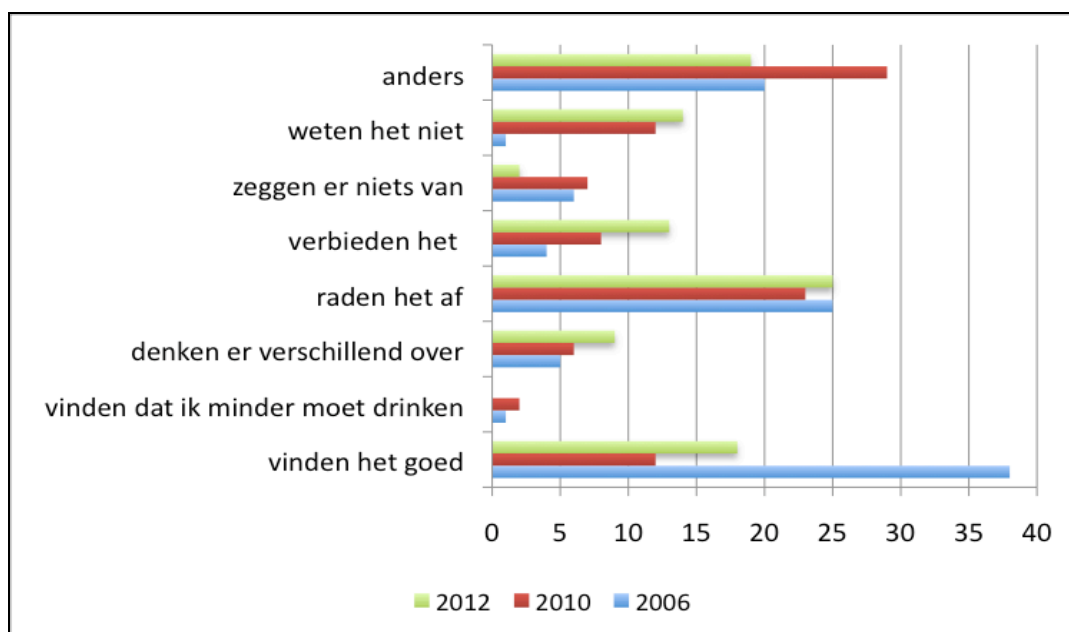
¹³ Zie bijvoorbeeld: Cindy Daemen, Haske van der Vorst & Rutger Engels, Opvoedingsstijlen, ouderlijk alcoholgebruik en alcoholgebruik van adolescenten: een longitudinale studie. In: *Pedagogiek* 26e jaargang, 2, 2006, p. 192-208; Vet, R., Van den Eijnden, R. (2007). Het gebruik van alcohol door jongeren en de rol van ouders: resultaten van twee metingen. Rotterdam.

Bij een vergelijking met de eerste, tweede en derde meting komt naar voren dat de oordelen over de drie leeftijdsgroepen heen beschouwd niet sterk is gewijzigd en dat veel ouders het drinken van alcohol niet afkeuren (in 2010 keurde 55% van de ouders het drinken goed).

In vergelijking met de eerste meting vinden ouders van vooral de jongste groep het veel vaker niet goed dat hun kinderen alcohol drinken (een afname van 38% naar 18%), maar dit is weer iets lager dan bij de tweede meting (in 2010 keurde 12% van de ouders van de jongste groep het drinken 'goed'). Een groter deel van de ouders verbiedt het drinken op dit moment, meer dan in voorgaande metingen. Een deel van kinderen in de jongste groep stelt nu wel vaker dat hun ouders niet op de hoogte zijn van het drinken van alcohol door deze jongeren. De jongeren lijken zich daarmee er meer van doordrongen dat hun alcoholgebruik afgekeurd zou kunnen worden door hun ouders.

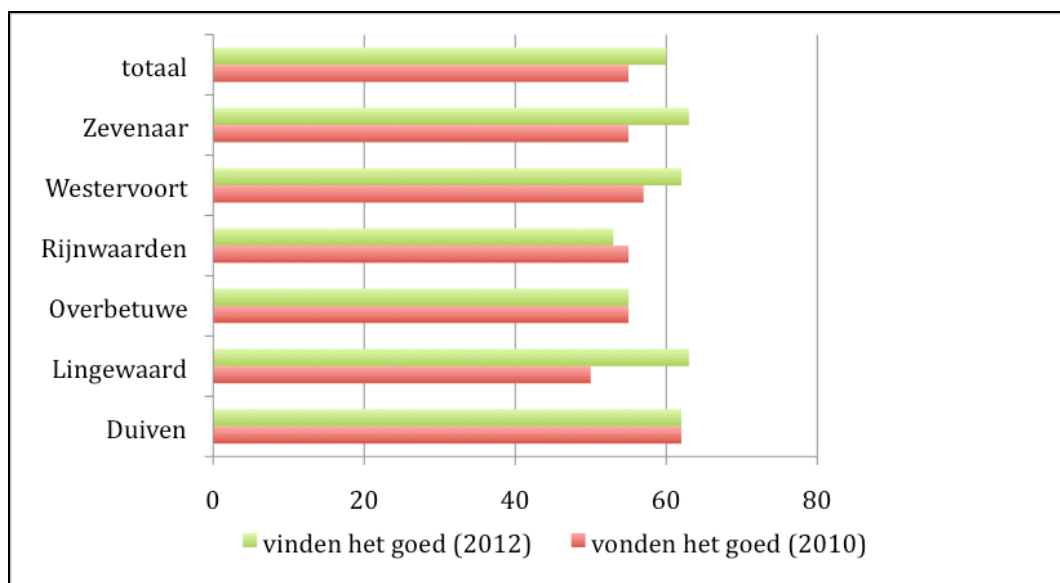
In de volgende grafiek zijn de oordelen van de ouders over het drinken van alcohol voor de jongste groep (12-15 jaar) apart gepresenteerd:

Grafiek 13 Oordeel ouders over drinken van alcohol bij leeftijdsgroep 12-15 jaar, 2006-2012 (in %)



Bij een vergelijking tussen de gemeenten blijkt dat de meningen van de ouders enigszins uiteenlopen (in Duiven en Lingewaard meer goedkeurend, in Rijnwaarden iets minder goedkeurend).

Grafiek 14 Goedkeurend oordeel ouders over alcoholgebruik kinderen, 2010-2012 (naar gemeente)



Intensiteit alcoholgebruik bij één gelegenheid ('binge drinken')

Om een beeld te krijgen van de intensiteit van het recente alcoholgebruik door jongeren, is ook gevraagd naar het aantal malen dat ze in de afgelopen vier weken bij één gelegenheid vijf of meer alcoholische drankjes hebben genuttigd (het zogeheten 'binge drinken'). Binge drinkers worden in landelijke en regionale publicaties over alcoholgebruik ook wel 'overmatige drinkers' genoemd.

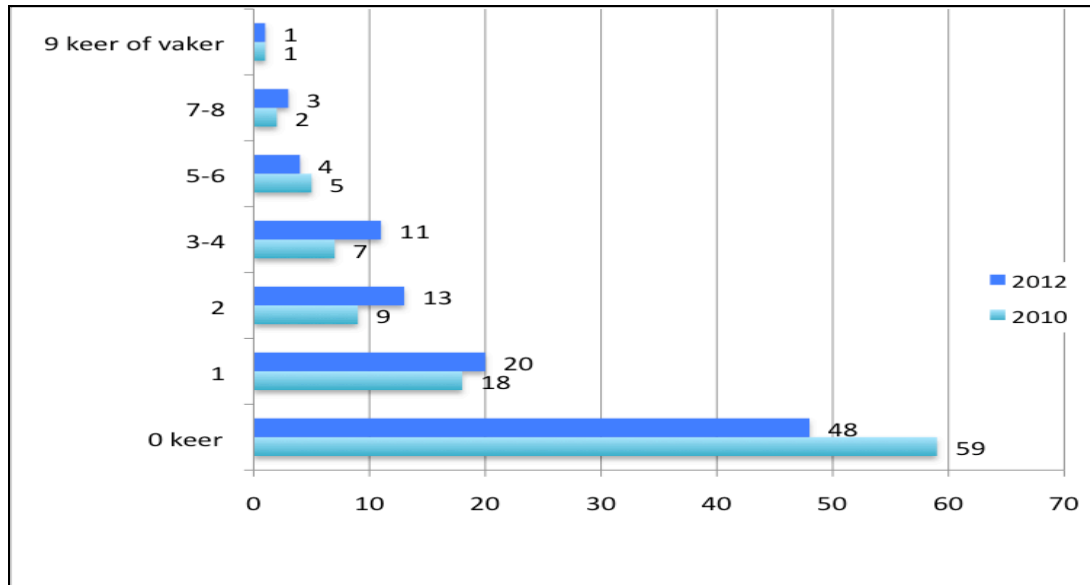
Bij meer dan de helft (52%) van de drinkende jongeren is sprake van binge drinken, door 48% van de jongeren wordt geen overmatig alcoholgebruik gerapporteerd. Binge drinken komt significant vaker voor bij jongens dan bij meisjes. Bij 28% van de jongens is het in de afgelopen maand in drie of meer gevallen voorgekomen dat ze meer dan vijf alcoholische drankjes hebben genomen; bij meisjes is dit 10%.

Tabel 17 Binge drinken, naar geslacht (%)

2012	jongens	meisjes	totaal
0 keer	40	57	48
1	18	23	20
2	14	10	13
3 – 4	14	8	11
5 – 6	7	1	4
7 – 8	4	1	3
9 keer of vaker	3	-	1
Totaal			100

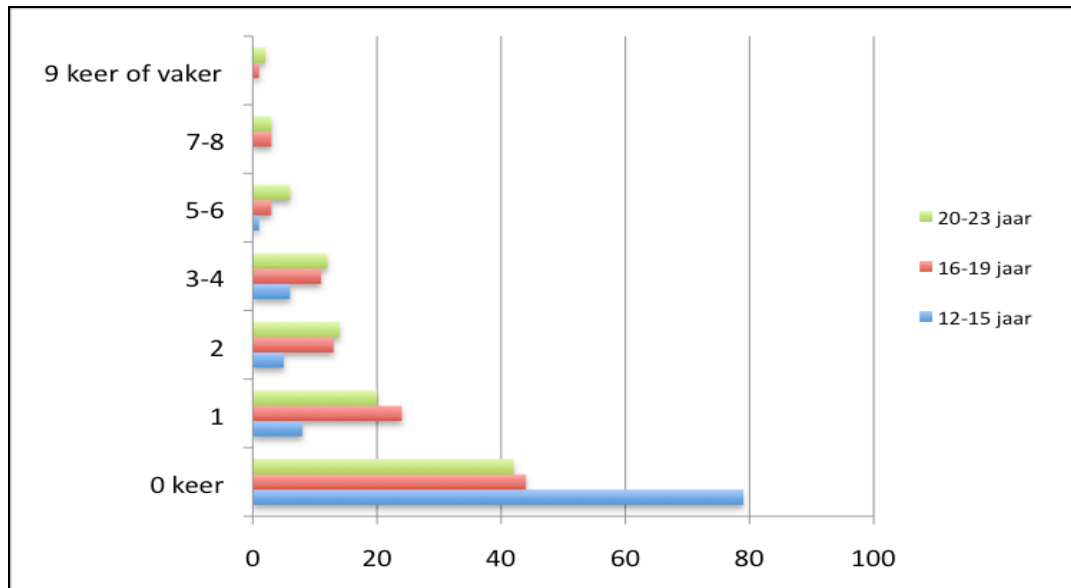
Het percentage binge drinkers is in vergelijking met de tweede meting toegenomen, van 41% naar 52%. Deze stijging is relatief het sterkst bij jongens waar te nemen. Ook de gemiddelde frequentie van het bingedrinken is licht toegenomen.

Grafiek 15 Aantal en frequentie van binge drinken door jongeren, 2010-2012 (in %)



Het zijn vooral jongeren (i.c. jongens) vanaf 16 jaar die relatief vaak op meerdere momenten meer dan 5 drankjes op een avond nuttigen:

Grafiek 16 Aantal en frequentie van binge drinken door jongeren, naar leeftijd (2012)

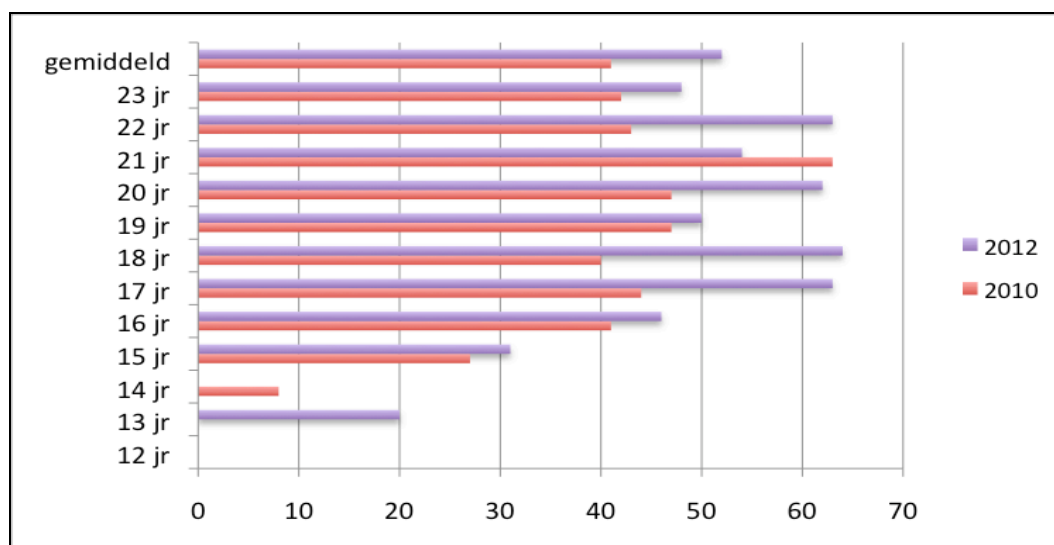


De toename van het binge drinken is te herkennen bij de jongeren van 16 jaar en ouder; bij de 16-19 jarigen is het percentage bingedrinkers in 2012 gestegen van 44% naar 56% en bij de 20-23 jarigen is dit aandeel bingedrinkers toegenomen van 48% naar 58%. Binnen deze twee leeftijdscategorieën is het aandeel bingedrinkers derhalve in vergelijking met 2010 met 10-12% gestegen.

Tabel 18 Binge drinken naar leeftijdscategorie (%)

2012	12-15 jaar	16-19 jaar	20-23 jaar	totaal 2012	totaal 2010
0 keer	79	44	42	48	59
1	8	24	20	20	18
2	5	13	14	13	9
3 – 4	6	11	12	11	7
5 – 6	1	3	6	4	5
7 – 8	-	3	3	3	2
9 keer of vaker	1	1	2	1	1
Totaal				100	

Grafiek 17 Binge drinken jongeren Rivierenland naar leeftijd, 2010-2012



Binge drinken scholieren in Rivierenland in landelijk perspectief

Mede in het kader van een landelijke vergelijking, zijn de cijfers over het 'binge drinken' nader gespecificeerd naar de jongeren in de leeftijd 12 tot en met 18 jaar. Van alle leerlingen in Rivierenland in de leeftijd 12-18 jaar heeft 24% in de afgelopen maand aan 'binge drinken' gedaan. Uit het peilstationsonderzoek 2011 komt naar voren dat dit landelijk cijfer gemiddeld ligt op 30%. Het binge drinken in Rivierenland is weliswaar toegenomen onder de 17- en 18-jarigen, maar landelijk is het overmatig gebruik van alcohol door scholieren gemiddeld hoger.

Voorkeur alcoholische dranken

Door jongeren worden verschillende soorten alcoholische dranken genuttigd, waarbij bier, wijn, mixdrankjes en breezers de voorkeur hebben. Jongens drinken vooral bier, meisjes drinken wijn, mixdrankjes en breezers.

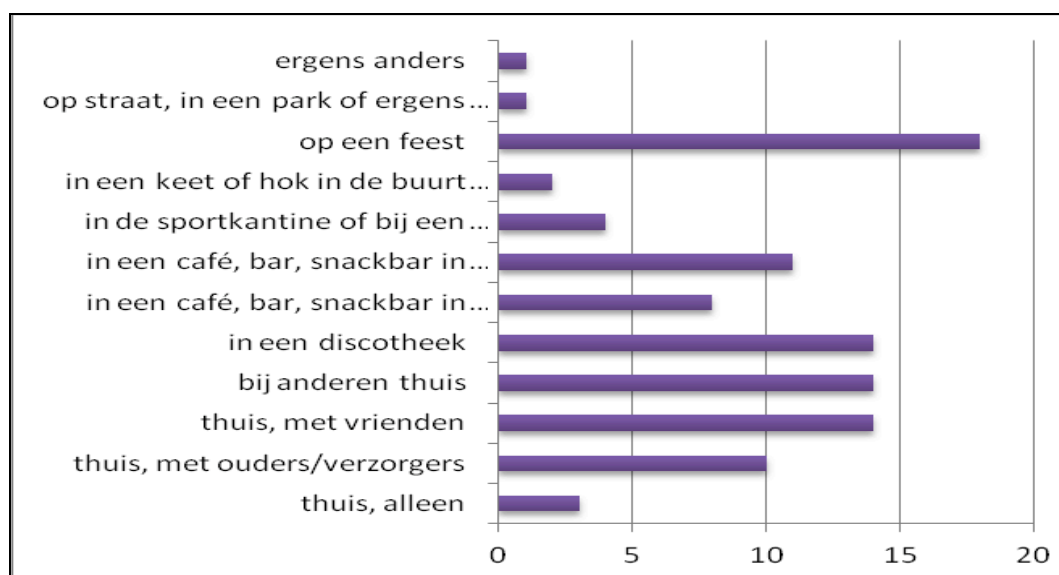
Tabel 19 Voorkeur alcoholische dranken (%)

2012	jongens	meisjes	totaal
bier	47	10	29
wijn	6	33	19
breezers	7	15	11
mixdrankjes	15	23	19
shooters	6	6	6
likeur	4	4	4
sterke drank puur	11	5	8
sherry, port, martini	1	1	1
anders	3	3	3
Totaal			100

Waar consumptie van alcohol?

De jongeren die alcohol drinken hebben een voorkeur dit op verschillende locaties te doen; in volgorde van populariteit is dit op een feest, thuis met familie of vrienden, in een discotheek en bij andere vrienden thuis. In vergelijking met 2010 hebben zich hierin geen grote verschuivingen voorgedaan.

Grafiek 18 Locatie van alcoholconsumptie (2012)



In de tweede meting is bij het 'drinken thuis' een opsplitsing gemaakt in het 'drinken met ouders/verzorgers' en het 'drinken met vrienden'. Opmerkelijk hierbij is dat (net als in voorgaande meting) 15% van de jongeren in de jongste leeftijdscategorie (12-15 jaar) aangeeft dat zij thuis samen met de ouders of verzorgers alcohol drinken.

Op dit moment is het thuis (in)drinken bij de drie leeftijdsgroepen even populair. Bij de jongeren in de regio valt het op dat het drinken in keten of hokken weinig voorkomt.

Tabel 20 *Locatie van alcoholconsumptie (naar leeftijd)*

2012	12-15	16-19	20-23	totaal
thuis, alleen	1	2	4	3
thuis, met ouders/verzorgers	15	10	8	10
thuis, met vrienden	11	15	15	14
bij anderen thuis	17	14	13	14
in een discotheek	9	14	14	14
in een café, bar, snackbar in mijn eigen dorp/stad	2	8	9	8
in een café, bar, snackbar in ander dorp of stad	4	10	12	11
in de sportkantine of bij een vereniging	-	4	5	4
in een keet of hok in de buurt met vrienden	5	2	2	2
op een feest	22	18	16	18
op straat, in een park of ergens anders buiten	5	1	1	1
ergens anders	6	1	1	1
Totaal				100

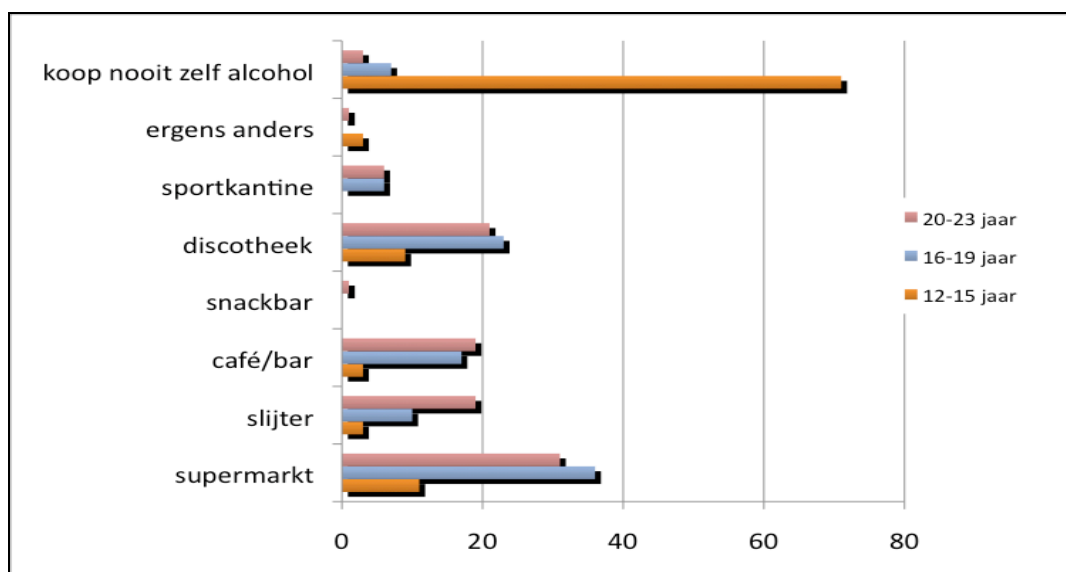
Waar wordt alcohol gekocht?

De meeste jongeren kopen hun alcoholische drank bij de supermarkt, gevolgd door discotheek, café/bar en slijter. Een deel van de (alcoholdrinkende) jongeren koopt zelf geen alcohol, hetgeen geldt voor bijna driekwart van de jongeren van 12-15 jaar. Bij deze jongere groep is het opvallend dat een (klein) deel van hen (toch) alcohol kan kopen bij supermarkt en discotheek. Er zijn tussen 2010 en 2012 geen opmerkelijke verschillen ter herkennen in de verkoopkanalen die jongeren gebruiken voor de aankoop van alcoholische drank.

Tabel 21 *Aankoopkanalen van alcohol door jongeren (naar leeftijd)*

2012	12-15 jaar	16-19 jaar	20-23 jaar	totaal
supermarkt	11	36	31	32
slijter	3	10	19	14
café/bar	3	17	19	17
snackbar	-	-	1	1
discotheek	9	23	21	21
sportkantine	-	6	6	5
ergens anders	3	-	1	1
koop nooit zelf alcohol	71	7	3	9
Totaal				100

Grafiek 19 Aankoopkanalen van alcohol door jongeren (naar leeftijd) (2012)



Redenen om alcohol te drinken

De jongeren geven aan dat de belangrijkste redenen om alcohol te drinken gelegen zijn in 'gezelligheid' en 'lekkere smaak'. Een kleiner deel van de jongeren drinkt alcohol omdat het helpt bij een gespannen gevoel, uit gewoonte, omdat ze beter problemen aankunnen, anderen het ook doen, ze beter een houding kunnen geven en er meer bij horen (samen 19%). Tussen jongens en meisjes en tussen de onderscheiden leeftijdsgroepen zijn hierin weinig verschillen te herkennen. Ook is er in vergelijking met de eerste en tweede meting weinig verschuiving in de redenen om alcohol te drinken bij jongeren.

Tabel 22 Redenen om alcohol te drinken (alle jongeren naar geslacht)

2012	jongens	meisjes	totaal
lekkere smaak	34	38	36
is gezellig	39	43	41
helpt bij gespannen gevoel	6	6	6
gewoonte	5	3	4
kan problemen beter aan	1	-	1
anderen doen het ook	3	2	3
kan beter een houding geven	3	3	3
is best gezond	1	-	1
hoor er meer bij	2	2	2
anders	5	2	4
Totaal			100

Alcoholgebruik en negatieve consequenties voor school of werk

Onder de jongeren geeft het merendeel (97%) aan geen negatieve gevolgen te voelen van alcoholgebruik bij het naar schoolgaan of op het werk; 3% geeft aan dit wel te voelen. Dit is vergelijkbaar met de tweede meting in 2010.

Alcoholgebruik en normovertredend gedrag

Het alcoholgebruik leidt volgens bijna een vijfde deel van de drinkende jongeren (18%) tot normovertredend gedrag bij henzelf, waarbij in dit zelfgerapporteerde gedrag overlast en vandalisme het meest opvallend zijn. Ruim een kwart van de drinkende jongens geeft aan dat zij normovertredend gedrag vertonen na het drinken van alcohol, bij de meisjes is dit 7%. In vergelijking met de voorgaande meting is het gerapporteerde normovertredend gedrag vanwege alcoholgebruik licht gedaald (met 2%).

Tabel 23 Alcohol en normovertredend gedrag (naar geslacht)

2012	jongens	meisjes	totaal
overlast	15	4	10
vandalisme/vernieling	6	-	3
diefstal	1	-	1
mishandeling	1	-	1
(ander) geweld	1	-	1
anders	3	1	2
geen normovertredend gedrag genoemd	73	93	82
Totaal			100

Het normovertredend gedrag in de vorm van overlast, vandalisme en vernieling is vooral kenmerkend voor jongens, met name in de leeftijd 20-23 jaar. Bij deze 'oudere groep' vertoont een kwart dergelijk normovertredend gedrag vanwege alcoholgebruik.

Tabel 24 Alcohol en normovertredend gedrag (naar leeftijd)

2012	12-15	16-19	20-23	totaal
overlast	5	8	14	10
vandalisme/vernieling	-	2	6	3
diefstal	-	-	2	1
mishandeling	-	1	1	1
(ander) geweld	-	1	-	1
anders	3	2	2	2
geen normovertredend gedrag genoemd	92	86	75	82
Totaal				100

Alcoholgebruik en politiecontacten

Het alcoholgebruik leidt bij een deel van de jongeren (4%) ook tot politiecontacten; dit komt significant vaker bij jongens dan bij meisjes voor (7% van de jongens; 1% van de meisjes). Uit de verdeling van de jongeren naar leeftijd blijkt dat deze politiecontacten vooral bij jongens voorkomen vanaf 16 jaar.

Tabel 25 Alcohol en politiecontacten (naar leeftijd, in %)

	12-15	16-19	20-23	totaal
2006	1	4	9	5
2010	-	6	7	6
2012	1	4	6	4

Het percentage jongeren (i.c. jongens) dat in 2012 in aanraking kwam met de politie vanwege hun drinkgedrag is vergelijkbaar met 2010 en 2006.

2.2 Het gebruik van softdrugs door jongeren

Uit landelijk onderzoek komt naar voren dat het gebruik van softdrugs onder jongeren op middelbare scholen in de afgelopen jaren redelijk is gestabiliseerd en bij een deel van de jongeren een lichte daling heeft vertoond. Het landelijk gebruik onder jongeren ligt op dit moment op acht procent (actueel gebruik, afgelopen maand; Verdurmen, et al, 2012)). Het gevaar van drugs is echter de kans op afhankelijkheid en deze kans is vooral groter bij intensieve gebruikers. Zo consumeert bijvoorbeeld één op de vijf actuele gebruikers van cannabis dagelijks of bijna dagelijks cannabis. Intensieve gebruikers kunnen van cannabis afhankelijk worden en jongeren met een uitgesproken voorkeur voor 'sterke' cannabis lopen een gereede kans op afhankelijkheid.

In de herhalingsenquête onder de jongeren in de zes gemeenten zijn opnieuw verscheidene vragen gesteld over hun al dan niet gebruik van softdrugs.

Wel eens geblowd (lifetimeprevalentie)

Op de vraag aan de jongeren of zij wel eens softdrugs hebben gebruikt komt naar voren dat ruim een vijfde deel van hen (22%) wel eens heeft geblowd. Jongens hebben significant vaker 'wel eens' geblowd dan meisjes.

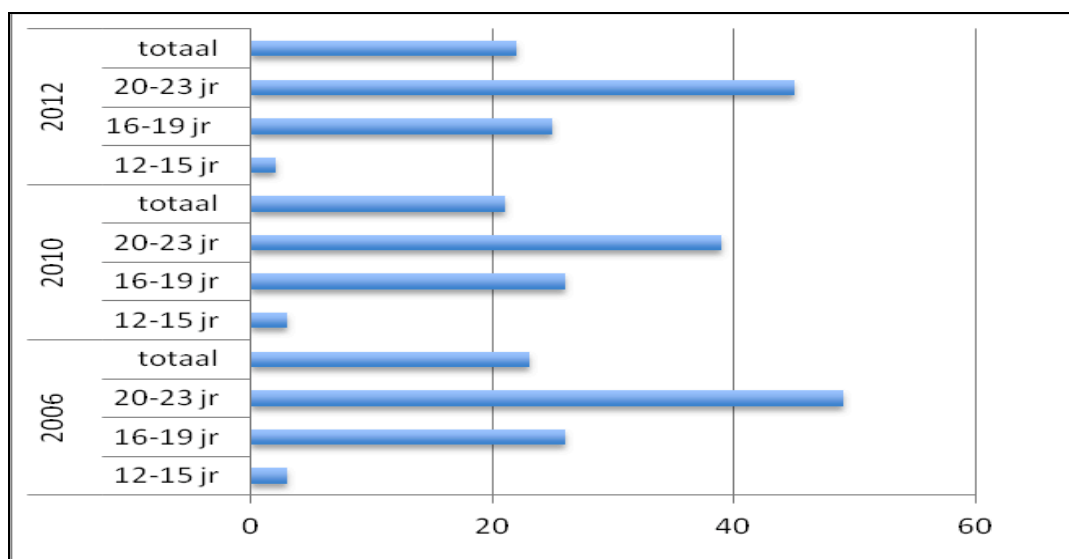
Tabel 26 Wel eens softdrugs gebruikt (naar geslacht)

2012	jongens	meisjes	totaal
ja	26	18	22
nee, nog nooit	74	82	78
Totaal			100

Het ooit-gebruik van softdrugs is gemiddeld beschouwd vergelijkbaar met de voorgaande meting, alleen bij de jongens is het gebruik bij de derde meting iets hoger (3%).

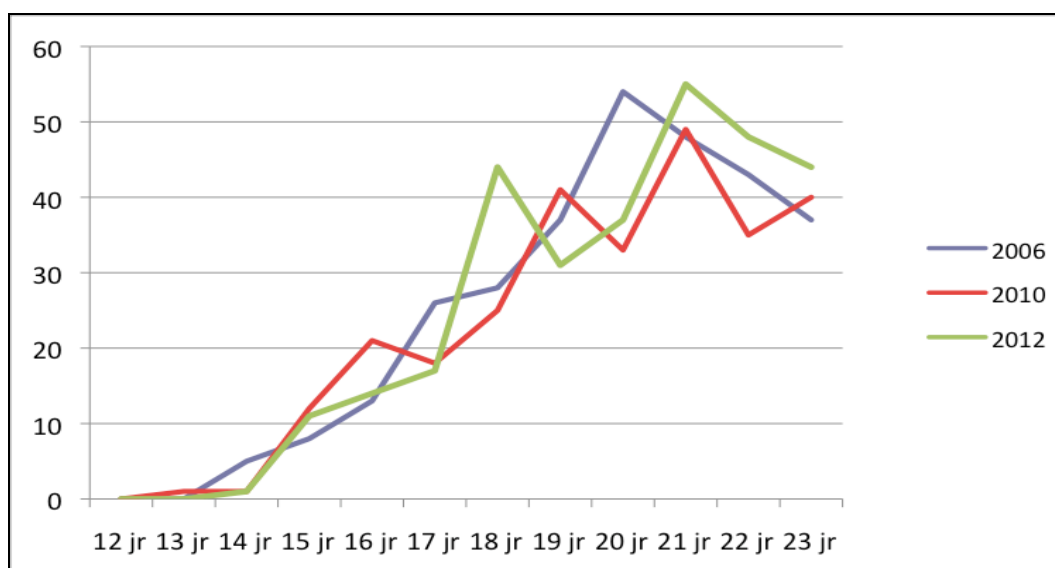
Het aantal jongeren dat 'wel eens' geblowd heeft, neemt (significant) sterk toe in de leeftijdsgroep van 16 en ouder. In de leeftijd 20-23 jaar blijkt dat 45% van de jongeren wel eens geblowd heeft; bij de 12-15 jarigen is dit gemiddeld 2%; bij de groep 16-19 jarigen is het ooit-gebruik 25%.

Grafiek 20 Ooit-gebruik van softdrugs naar leeftijdscategorieën, 2006-2012 (in %)



De lichte toename van het ooit-gebruik van softdrugs sinds de tweede meting in vooral de leeftijdsgroep 20-23 jaar, is in de volgende grafiek te herkennen:

Grafiek 21 Ooit-gebruik van softdrugs naar leeftijd, 2006-2012

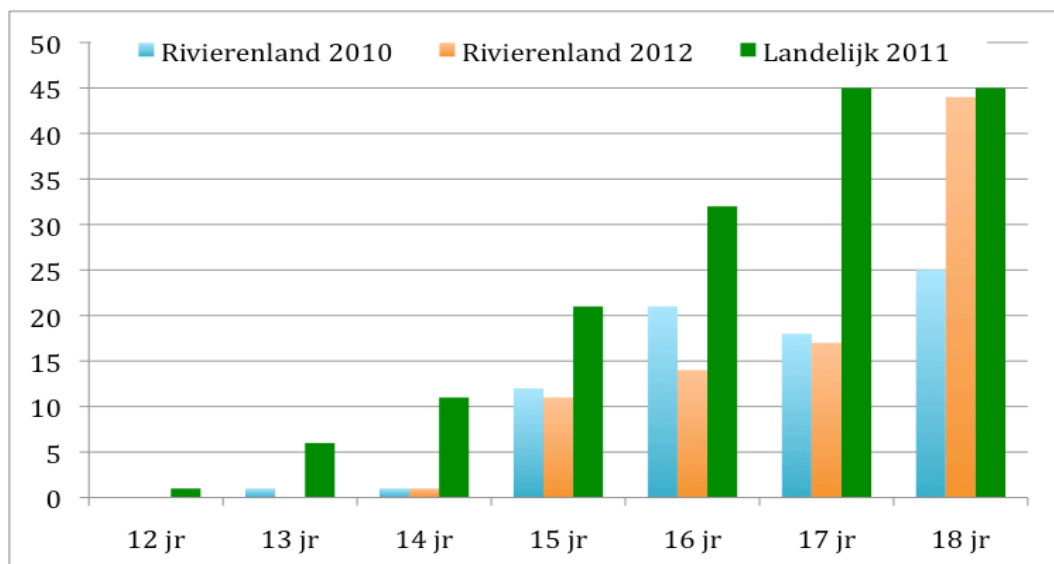


Softdrugsgebruik jongeren Rivierenland in landelijk perspectief

Van de scholieren van het voortgezet onderwijs van 12-18 jaar in de zes gemeenten heeft 12% wel eens of vaker gebloed; dit zijn er nagenoeg evenveel als in 2006 en 2010. Het ooit-gebruik is lager dan de landelijke cijfers uit 'Jeugd en riskant gedrag 2011' waarin wordt aangegeven dat circa één of de zes leerlingen van het voortgezet onderwijs (17%) ooit cannabis heeft gebruikt (Verdurmen, et al., 2012).

De gegevens over het ooit-gebruik van cannabis onder scholieren is in de volgende grafiek uitgesplitst naar leeftijd en naar de verschillende metingen in Rivierenland en landelijke gegevens:

Grafiek 22 Ooit-gebruik van softdrugs naar leeftijd, Rivierenland en landelijk 2010-2012



In afgelopen vier weken geblowd (maandprevalentie)

Bij de jongeren die 'wel eens' geblowd hebben, blijkt dat 20% ook in de afgelopen maand heeft geblowd. Onder deze blowende jongeren zijn significant vaker jongens te vinden dan meisjes. Het actuele gebruik van softdrugs is gedaald ten opzichte van de meting van 2010, met 6%. Deze daling speelt zowel bij de jongens als bij de meisjes (met respectievelijk 8% en 5%).

Tabel 27a Softdrugs afgelopen maand gebruikt (naar geslacht)

2012	jongens	meisjes	totaal
ja	26	10	20
nee, wel daarvoor	74	90	80
Totaal			100

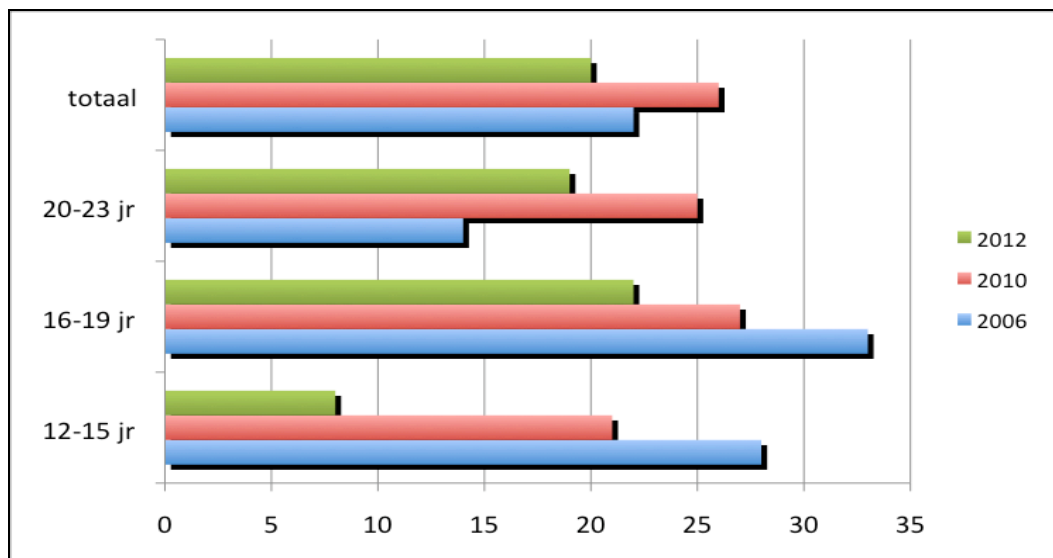
In de leeftijd 16-19 jaar stelt meer dan een vijfde (22%) ook afgelopen maand te hebben geblowd. Het onderscheid met de oudste groep is niet groot, maar wel met de jongste groep:

Tabel 27b Softdrugs afgelopen maand gebruikt (naar leeftijd) (2012)

2012	12-15	16-19	20-23	totaal
ja	8	22	19	20
nee, wel daarvoor	92	78	81	80
Totaal				100

Een afname van het regelmatig blowen is met name zichtbaar bij de jongste groep, maar ook bij de 16 jarigen en ouder is het regelmatig blowen verminderd in vergelijking met 2010.

Grafiek 23 Actueel gebruik van softdrugs naar leeftijd, 2006-2012 (in % van gebruikers)



Scholieren voortgezet onderwijs en softdrugsgebruik

Van alle scholieren in de zes gemeenten stelt 2% in de afgelopen maand te hebben geblowd. Dit cijfer ligt lager dan de 8% van de scholieren die in het peilstationsonderzoek hebben aangegeven afgelopen maand hasj of wiet te hebben gebruikt (Verdurmen, et al, 2012). Er is in dit opzicht weinig verschil met twee jaar geleden: toen blowde 3% van de vo-scholieren in Rivierenland regelmatig.

Softdrugsgebruik naar gemeente

Bij een uitsplitsing naar het ooit-gebruik van softdrugs naar gemeente, zien we geen opmerkelijke, significante verschillen:

Tabel 28 Ooit softdrugsgebruik naar gemeente, 2006-2012

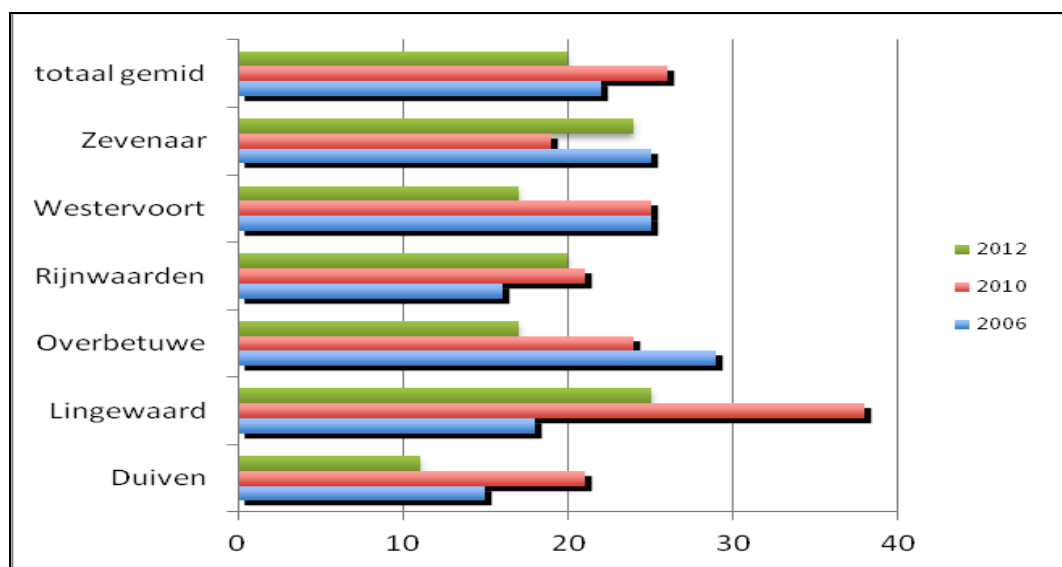
	Duiven	Lingewaard	Overbetuwe	Rijnwaarden	Westervoort	Zevenaar	totaal
2006	22	22	24	22	27	19	23
2010	21	20	19	22	20	24	21
2012	21	24	22	21	23	21	22

Op dit moment geven jongeren in Lingewaard en Zevenaar relatief vaak aan regelmatig te blowen:

Tabel 29 Actueel softdrugsgebruik naar gemeente, 2006-2012 (% van gebruikers)

	Duiven	Lingewaard	Overbetuwe	Rijnwaarden	Westervoort	Zevenaar	totaal
2006	15	18	29	16	25	25	22
2010	21	38	24	21	25	19	26
2012	11	25	17	20	17	24	20
Totaal							100

Grafiek 24 Actueel softdrugsgebruik onder jongeren naar gemeente, 2006-2012 (% van gebruikers)



Intensiteit softdrugsgebruik

Van de jongeren die wel eens of vaker hebben geblowd (22% van het totaal in 2012), blijkt dat meer dan een kwart 20 keer of vaker heeft geblowd, een derde deel heeft één à twee keer in hun leven geblowd.

Tabel 30 Intensiteit softdrugsgebruik in hele leven (in procenten)

	1 keer	2 keer	3 keer	4 keer	5 keer	6 keer	7 keer	8 keer	9 keer	10 keer	11-19 keer	20 keer of vaker
2006	17	9	9	3	12	4	2	2	-	6	4	32
2010	16	15	9	8	5	2	1	1	-	6	8	29
2012	15	17	9	5	10	3	2	1	-	4	8	26

Er zijn geen grote verschillen in de intensiteit van het softdruggebruik door jongeren in de huidige situatie in vergelijking met twee en zes jaar geleden.

Onder de jongeren die afgelopen maand hebben geblowd, blijkt bijna een vijfde een zeer regelmatige gebruiker te zijn; 18% geeft aan in een maand 20 keer of vaker te hebben geblowd. Dit zijn als het ware (bijna) dagelijks blowende jongeren. Bovendien stelt 9% 11 tot 19 keer softdrugs te hebben gebruikt in deze periode. Ruim 40% van de blowende jongeren heeft in de afgelopen maand 1 à 2 keer geblowd. Er zijn geen grote verschillen in de intensiteit van het actuele softdruggebruik door jongeren in de huidige situatie in vergelijking met twee en zes jaar geleden.

Tabel 31 *Intensiteit softdrugsgebruik in afgelopen maand (in procenten)*

	1 keer	2 keer	3 keer	4 keer	5 keer	6 keer	7 keer	8 keer	9 keer	10 keer	11- 19 keer	20 keer of vaker
2006	21	12	-	10	8	3	-	4	-	6	14	22
2010	29	14	2	8	8	-	-	1	-	8	6	23
2012	27	12	4	7	3	-	1	2	6	10	9	18

Leeftijd eerste ervaring met softdrugs

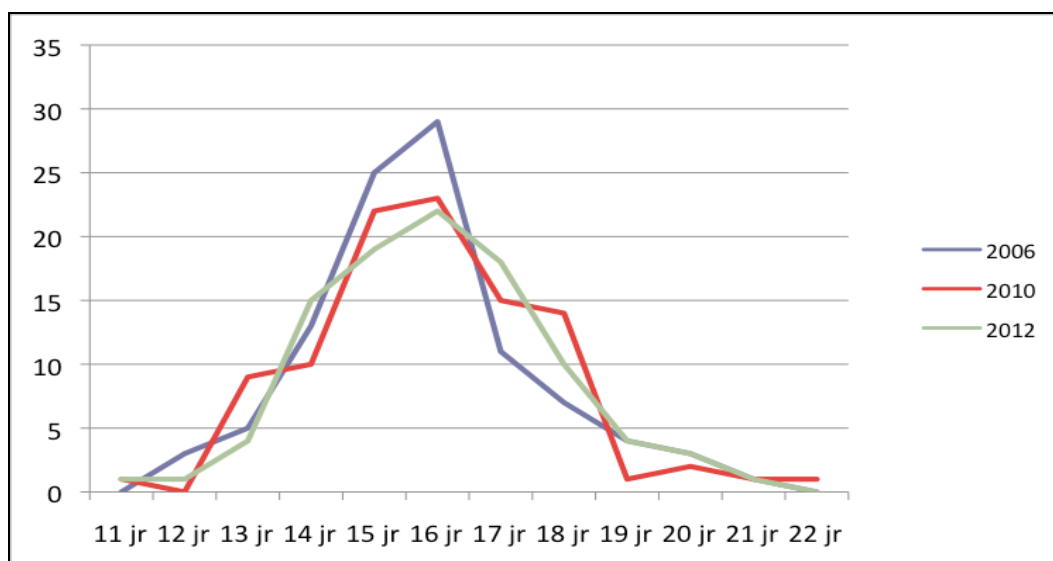
Een groot deel van de jongeren heeft de eerste ervaring met softdrugs tussen hun 13^e - 15^e jaar opgedaan (39%), een iets grotere groep heeft voor het eerst met softdrugs geëxperimenteerd tussen hun 16e en 18e jaar (51%).

Tabel 32 *Leeftijd eerste ervaring met softdrugs (%)*

2012	jongens	meisjes	totaal
10-12 jaar	1	3	2
13-15 jaar	39	37	39
16-18 jaar	48	55	51
19-21 jaar	12	5	8
Totaal			100

De leeftijd waarop jongeren gemiddeld voor het eerst met softdrugs in aanraking komen, ligt in 2012 een fractie hoger dan in voorgaande jaren; in 2012 is de leeftijd net 16 jaar, in 2010 was de gemiddelde leeftijd 15,9 jaar, in 2006 15,8 jaar. Over de hele groep beschouwd ligt de gemiddelde leeftijd voor de eerste keer softdrugsgebruik op net 16 jaar; hierin zit weinig verschil tussen jongens en meisjes. In vergelijking met de resultaten van het landelijk peilstatisonderzoek van 2011 blijkt dat de startleeftijd in Rivierenlang hoger ligt dan het landelijk cijfer hieromtrent; dat ligt op 14,3 jaar (Verdurmen, et al, 2012).

Grafiek 25 Leeftijd eerste ervaring met softdrugs, 2006-2012



Hoeveelheid softdrugs gemiddeld

In het gebruik van softdrugs komt naar voren dat de meeste jongeren (bijna 80%) op een avond of gelegenheid gemiddeld één joint (*mee*)roken; een vijfde deel rookt meer dan een joint op een dag en/of avond. Dit gebruik ligt bij de jongens hoger dan bij meisjes; jongens blowen, met andere woorden, gemiddeld meer joints per keer dan meisjes. Deze intensiteit van het blowen per gelegenheid is vergelijkbaar met de voorgaande meting.

Tabel 33 Intensiteit softdrugsgebruik op één gelegenheid (naar geslacht)

2012	jongens	meisjes	totaal
1 of minder dan 1 joint	74	88	78
meer dan 1 joint	26	12	22
Totaal			100

Verspreidingskanalen van softdrugs

De twee belangrijkste kanalen voor het verkrijgen van softdrugs door jongeren zijn vrienden en coffeeshops. Bij de jongste leeftijdsgroep zijn naast vrienden ook (huis)dealers een belangrijk kanaal voor softdrugs aangezien de aankoop via coffeeshops voor hen veel lastiger is. De coffeeshop is vooral een belangrijke leverancier voor de gebruikende jongeren van 20-23 jaar. Ook is de coffeeshop, ondanks de leeftijdsgrens van minimaal 18 jaar, een locatie waar een deel van de blowende scholieren (onder de 18 jaar) softdrugs aanschaffen.

Tabel 34 Kanalen voor verkrijging softdrugs (naar leeftijdscategorie)

2012	12-15	16-19	20-23	totaal
van vrienden	68	53	43	48
via via	5	3	3	3
van een (huis)dealer	21	-	4	3
gekocht in coffeeshop	-	37	47	41
van schoolgenoten	5	3	3	3
kweek het zelf	-	2	-	1
anders	-	1	-	-
Totaal				100

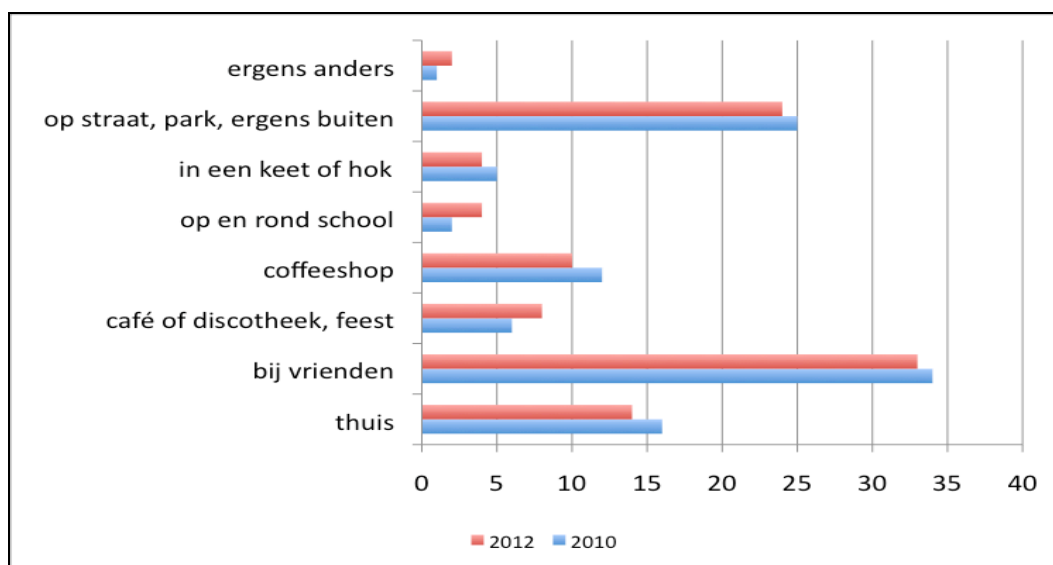
Waar wordt geblowd?

Het gebruik van softdrugs vindt op dit moment voor een belangrijk deel bij vrienden plaats (33% van de blowende jongeren noemt dit als locatie). Daarnaast wordt ook relatief vaak buiten, op straat of in een park, geblowd (24%); dit geldt in sterke mate voor de leeftijdsgroep van 16-19 jaar. Hierin zijn in het algemeen geen opmerkelijke verschillen met 2010. Bij de jongste groep valt wel op dat in vergelijking met de voorgaande meting verhoudingsgewijs minder vaak op straat blowen maar vaker bij vrienden (thuis) en (ook weer) op en rond school:

Tabel 35 Locatie van softdrugsgebruik (naar leeftijd)

2012	12-15	16-19	20-23	totaal
thuis	24	10	17	14
bij vrienden	45	29	36	33
café of discotheek, feest, houseparty, concert	-	10	6	8
coffeeshop	-	9	12	10
op en rond school	11	5	3	4
in een keet of hok in de buurt met vrienden	9	5	2	4
op straat, in een park of ergens anders buiten	11	29	21	24
ergens anders	-	4	1	2
Totaal				100

Grafiek 26 Locatie van softdrugsgebruik, 2010-2012



Oordeel ouders over softdrugsgebruik

Net als bij het gebruik van alcohol door jongeren is ook het oordeel van ouders van belang als het gaat om het softdrugsgebruik door hun kinderen.

Uit de respons van de jongeren blijkt dat het gebruik van softdrugs geheel anders wordt beoordeeld dan het drinken van alcohol. Zo wordt volgens de jongeren het alcohol drinken door 60% van de ouders goedgekeurd, bij softdrugsgebruik is dit 11%. Bovendien raadt bij alcohol 8% van de ouders het gebruik af, bij softdrugs is dit 20%; bij softdrugs verbiedt 7% van de ouders het gebruik, bij alcohol is dit 2%.

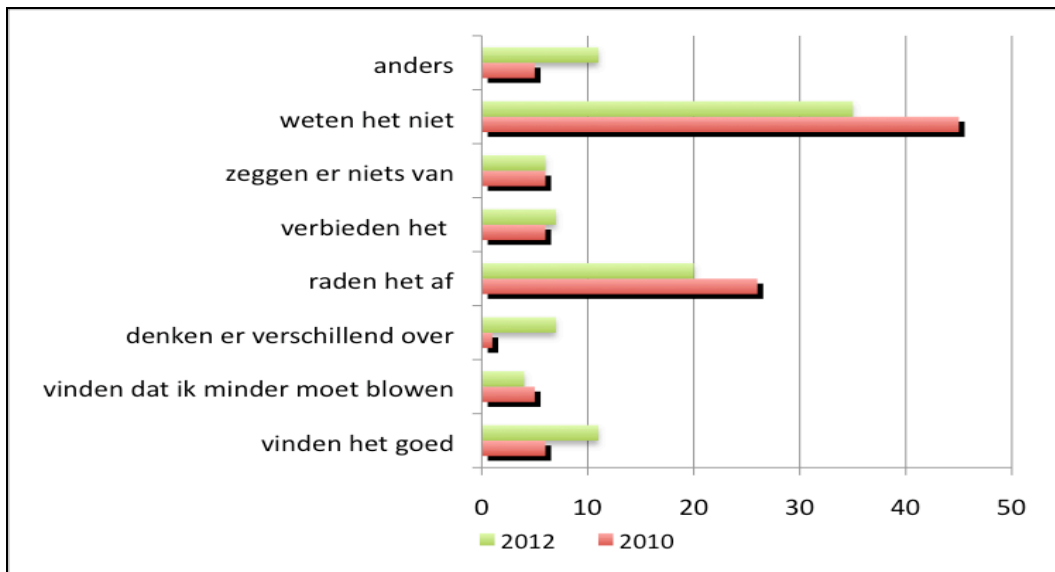
Een groot verschil is bovendien dat slechts 2% van de jongeren stelt dat zijn of haar ouders niet weten dat alcohol wordt gedronken, bij softdrugs stelt 35% van de jongeren dat hun ouders niet weten dat zij deze drugs gebruiken.

Tabel 36 Oordeel ouders over softdrugsgebruik (naar leeftijd)

2012	12-15 jaar	16-19 jaar	20-23 jaar	totaal
vinden het goed	-	9	14	11
vinden dat ik minder moet blowen	-	2	6	4
denken er verschillend over	-	5	9	7
raden het af	10	23	17	20
verbieden het	10	2	10	7
zeggen er niets van	-	4	9	6
weten het niet	70	42	24	35
anders	10	12	9	11
Totaal				100

Uit de reacties van de jongeren komt naar voren dat ouders in vergelijking met twee jaar geleden het softdrugsgebruik van hun kinderen minder vaak afraden. Bovendien is men bij de jongste leeftijdsgroep minder vaak op de hoogte van het blowen van hun kinderen (bij deze groep weet bijna driekwart van de ouders niet dat de jonger blowt). De tolerantie van ouders ten opzichte van het gebruik lijkt iets vergroot bij de 'oudere' jongeren.

Grafiek 27 Oordeel ouders over softdrugsgebruik, 2010-2012 (%)



Redenen om softdrugs te gebruiken

Bij de jongeren die wel eens of vaker blowen, geeft op dit moment een derde aan dat men het 'gezellig' vindt. Op de tweede plaats vinden veel jongeren dat het softdrugsgebruik ook helpt bij een gespannen gevoel (22%, dit scoorde in 2010 25% en 2006 14%). Een redelijk hoge score komt ook naar voren bij het antwoord 'anders', waarbij vooral 'de kick' wordt aangegeven. Er zijn geen grote verschillen in deze scores tussen de tweede en derde meting.

Tabel 37 Redenen voor softdrugsgebruik, 2006-2012 (%)

	2006	2010	2012
lekkere smaak	15	18	14
is gezellig	28	35	33
helpt bij gespannen gevoel	14	25	22
gewoonte	5	6	6
kan problemen beter aan	2	3	5
anderen doen het ook	5	-	4
kan beter een houding geven	1	1	2
is best gezond	-	1	1
hoor er meer bij	2	-	3
anders	27	11	11
Totaal		100	

Softdrugsgebruik en negatieve consequenties voor school of werk

Een deel van de blowende jongeren (14%) geeft zelf aan dat hun softdrugsgebruik een negatief effect heeft op hun prestaties op school of werk; dit geldt (significant) vaker voor jongens dan voor meisjes (respectievelijk 18% en 7%). Er zijn geen grote verschillen hierin in de afgelopen jaren.

*Tabel 38a Softdrugsgebruik en negatief gevolg voor prestaties school of werk
2006-2012 (naar geslacht, in %)*

	jongens	meisjes	totaal
2006	14	8	12
2010	20	8	15
2012	18	7	14

Deze negatieve gevolgen worden op dit moment iets vaker herkend door de jongeren van 20-23 jaar. Bij de vorige meting gaven de 16-19 jarigen aan deze negatieve gevolgen iets vaker te bemerken:

*Tabel 38b Softdrugsgebruik en negatief gevolg voor prestaties school of werk
2006-2012 (naar leeftijd, in %)*

	12-15	16-19	20-23	totaal
2006	16	12	12	12
2010	15	19	12	15
2012	-	11	17	14

Softdrugsgebruik en politiecontacten

Het gebruik van softdrugs heeft op dit moment voor een deel van de jongeren (3%) ook wel eens tot politiecontacten geleid; hierin zit een significant verschil tussen jongens en meisjes. Het aandeel jongeren met politiecontacten vanwege softdruggebruik is globaal vergelijkbaar met de voorgaande meting in 2010. Het aandeel is bij de jongens wel licht gedaald:

Tabel 39a Softdrugsgebruik en politiecontacten 2006-2012 (naar geslacht, in %)

	jongens	meisjes	totaal
2006	5	6	5
2010	8	-	4
2012	5	-	3

De politiecontacten in het kader van het softdrugsgebruik werden in 2006 vooral door de jongeren in de leeftijdsgroep 12-15 jaar genoemd, maar deze groep rapporteert nu geen politiecontacten meer vanwege hun blowgedrag. Dit geldt nu nog wel vooral voor de groep 16-19 jaar:

Tabel 39b Softdrugsgebruik en politiecontacten 2006-2012 (naar leeftijd, in %)

	12-15	16-19	20-23	totaal
2006	16	7	2	5
2010	-	5	4	4
2012	-	6	2	3

2.3 Het gebruik van harddrugs door jongeren

Uit de landelijke peilstationsonderzoeken komt naar voren dat alle overige (hard)drugs door een kleine minderheid van de scholieren wordt uitgetprobeerd; heroïne verreweg het minst van al (minder dan een procent van de scholieren heeft hier ervaring mee), terwijl cocaïne, amfetamine en xtc door circa twee procent van de scholieren ooit is gebruikt. Bijna één op de 25 scholieren (3,5%) heeft één van deze middelen ooit gebruikt (Verdurmen, et al, 2012). In de enquête is, als derde hoofdthema, gevraagd naar het gebruik van deze overige drugs door jongeren in de zes gemeenten. Ofschoon de term niet geheel aansluit bij de bedoelde genotmiddelen hanteren we ten behoeve van de leesbaarheid in het volgende de term 'hard-drugs'.

Wel eens harddrugs gebruikt (lifetimeprevalentie)

Van de jongeren in de zes gemeenten geeft op dit moment 5% aan wel eens andere (dan soft-) drugs te hebben gebruikt. Dit gebruik komt overeen met de meting in 2010 en ligt een fractie lager dan in 2006. Bij de eerste meting in 2006 lag het gebruik bij jongens significant hoger dan bij meisjes; dit verschil in gebruik naar sexe was in 2010 verminderd. Op dit moment hebben jongens (weer) significant vaker (ooit) harddrugs gebruikt dan meisjes:

Tabel 40a Ooit eens harddrugs gebruikt, 2006-2012 (naar geslacht, in %)

	jongens	meisjes	totaal
2006	8	4	6
2010	6	4	5
2012	7	2	5

Bij een nadere beschouwing van dit harddrugsgebruik naar leeftijdsgroepen blijkt dat door de 12-15 jarigen geen harddrugsgebruik wordt gemeld, maar bij de jongeren van 20-23 jaar heeft op dit moment 12% wel eens harddrugs gebruikt. Dit gebruik komt overeen met de meting van 2010:

Tabel 40b Ooit eens harddrugs gebruikt, 2006-2012 (naar leeftijd)

	12-15	16-19	20-23	totaal
2006	-	5	17	6
2010	-	4	12	5
2012	-	5	12	5

In afgelopen vier weken harddrugs gebruikt (maandprevalentie)

Van de jongeren die harddrugs gebruiken, blijkt dat 24% dit ook afgelopen maand te hebben gedaan:

Tabel 41 Actueel harddrugs gebruik (naar geslacht, % van gebruikers)

2012	jongens	meisjes	totaal
ja	26	18	24
nee, wel daarvoor	74	82	76
Totaal			100

Het percentage actueel harddrugsgebruikers is in 2012 lager dan in 2010 (toen 35%), met name bij de jongens (op dat moment 40% actueel gebruik bij de gebruikende jongens).

Harddrugsgebruik jongeren Rivierenland in landelijk perspectief

Van de scholieren van 12-18 jaar in Rivierenland blijkt dat 1,3% van hen wel eens harddrugs (heeft) gebruikt (in 2010 was dit 1,2% en 2006 was dit 2,0%). Dit cijfer is lager dan het landelijk gemiddelde (3,5% van de vo-scholieren)¹⁴. Ook het actueel harddrugsgebruik onder vo-scholieren in Rivierenland ligt lager dan het landelijk gemiddelde (0,5% respectievelijk 1,6%). Het actueel harddrugs onder deze scholieren in Rivierenland is vergelijkbaar met de vorige metingen in 2006 en 2010 (respectievelijk 0,6% en 0,4%).

Harddrugsgebruik naar gemeente

Bij een uitsplitsing van het 'ooit-gebruik' van harddrugs door de jongeren naar gemeente, kwam in 2006 naar voren dat nauwelijks verschillen waren aan te geven. Het aandeel jongeren dat wel eens harddrugs (heeft) gebruikt lag derhalve bij de gemeenten op een vergelijkbaar niveau, namelijk vijf tot zes procent. In de recentere meting valt een iets hoger gebruik op in Lingewaard:

Tabel 42 Ooit harddrugsgebruik naar gemeente, 2006-2012 (%)

	Duiven	Lingewaard	Overbetuwe	Rijnwaarden	Westervoort	Zevenaar	totaal
2006	6	6	7	5	4	7	6
2010	1	8	5	3	6	4	5
2012	3	9	5	5	2	4	5

De uitsplitsing van deze gegevens naar jongeren die ook afgelopen maand harddrugs hebben gebruikt naar gemeente, is zodanig op kleine aantallen gebaseerd dat geen zinvolle uitspraken gedaan kunnen worden.

Welke harddrug in hele leven?

Van de jongeren die stellen (wel eens) in hun leven een of meerdere harddrugs te hebben gebruikt of nog gebruiken, komt naar voren dat in aantallen gebruikers XTC de meest populaire drug was en blijft, gevolgd door amfetaminen (speed) en cocaïne. Heroïne wordt niet of nauwelijks gebruikt. Van de jongeren stelt bovendien 2% dat zij wel eens GHB hebben gebruikt.

¹⁴ Verdurmen, e.a., 2012.

Tabel 43 Ooit gebruik van harddrugs in hele leven, 2006-2012 (in %)

	2006	2010	2012
XTC/MDMA	5	4	4
Cocaïne	3	2	2
Paddo's	3	3	1
Amfetaminen	3	2	3
Heroïne	-	-	-
GHB	nb	2	2
Andere (hard)drug	1	1	1

Het aantal jongeren dat in de zes gemeenten aangeeft dat zij in de afgelopen maand één of meerdere harddrugs heeft gebruikt vormt een klein percentage van de totale populatie, namelijk 1,2% (in 2010 was dit 1,3% en 2006 1,8%). Bij deze jongeren (van 16 jaar en ouder) blijken vooral XTC en speed populair te zijn.

Leeftijd eerste ervaring met harddrugs

De meeste jongeren die harddrugs gebruiken (of hebben gebruikt) hebben hun eerste ervaring met deze drugs gehad tussen hun 16^e en 18^e jaar; bij deze derde meting heeft 10% de eerste ervaring gehad tussen hun 11^e en 15^e jaar. De gemiddelde leeftijd waarop men voor het eerst in aanraking komt met deze harddrugs is 17,7 jaar. Deze eerste ervaringsleeftijd ligt gemiddeld iets hoger dan in de voorgaande meting in 2010 (de gemiddelde leeftijd was bij de vorige meting 17 jaar). Jongens zijn gemiddeld beschouwd iets eerder met harddrugs in aanraking gekomen dan meisjes (respectievelijk 17,5 jaar en 18,4 jaar).

Tabel 44 Leeftijd eerste ervaring met harddrugs, 2006-2012 (in %)

	2006	2010	2012
11-15 jaar	17	23	10
16-18 jaar	70	54	66
19-21 jaar	12	23	24
Totaal	100	100	100

Locatie van harddrugsgebruik

De groep jongeren die harddrugs gebruikt doet dit bij voorkeur in een discotheek, op een feest of houseparty; ook wordt relatief vaak bij vrienden thuis gebruikt. Er is een groep van 15% harddrugsgebruikers die buiten op straat of park gebruikt:

Tabel 45 *Locatie van harddrugsgebruik, 2006-2012 (in % van gebruikers)*

	2006	2010	2012
thuis	12	11	8
bij vrienden	25	32	21
café of discotheek, feest, houseparty, concert	38	46	41
coffeeshop	1	-	4
op en rond school	2	1	2
in een keet of hok in de buurt	3	-	5
op straat, in een park of ergens anders buiten	15	11	15
ergens anders	4	-	3
Totaal	100	100	100

Redenen voor harddrugsgebruik

Bij de groep die harddrugs gebruikt, worden naast 'gezelligheid' (19%) en 'kan problemen beter aan' (5%) vooral ook andere redenen genoemd voor het gebruik van deze drugs. Bij het antwoord 'anders' noemen veel jongeren dat ze het een keer wilden uitproberen, anderen noemen hierbij de 'kick' als het argument.

Tabel 46 *Redenen voor harddrugsgebruik, 2006-2012 (in % van gebruikers)*

	2006	2010	2012
lekkere smaak	9	4	-
is gezellig	27	19	19
helpt bij gespannen gevoel	9	7	4
gewoonte	3	-	3
kan problemen beter aan	2	5	5
anderen doen het ook	4	2	2
kan beter een houding geven	2	2	2
is best gezond	-	-	2
hoor er meer bij	2	1	2
anders (een keer uitproberen, 'de kick')	42	60	61
Totaal	100	100	100

Harddrugsgebruik en negatieve consequenties voor school of werk

Een vijfde deel van de gebruikers van stimulerende en overige drugs geeft op dit moment aan dat dit gebruik negatieve gevolgen heeft voor hun prestaties op school of werk; meer dan 80% van deze gebruikers (h)erkent geen negatieve effecten.

Het percentage harddrugsgebruikers dat deze negatieve invloed herkent, ligt in 2012 weer hoger dan in 2010 (toen een tiende deel). Op dit moment (h)erkennen jongens vaker negatieve invloeden van hun gebruik van harddrugs op hun prestaties op school of werk dan meisjes. In de vorige meting rapporteerden meisjes vaker negatieve effecten, maar hun ooit- en actueel gebruik ligt inmiddels lager dan van de jongens.

Tabel 47 *Harddrugsgebruik en ervaren negatieve effecten op school en werk
(in % van gebruikers)*

	jongens	meisjes	totaal
2006	16	31	21
2010	8	15	11
2012	20	12	18

Harddrugsgebruik en politiecontacten

Het gebruik van harddrugs door deze jongeren heeft op dit moment in 17% van de gevallen tot politiecontacten geleid. In 2010 had 2% van de harddrugsgebruikers politiecontacten opgedaan. Deze gebruikers komen derhalve op dit moment vaker in contact met de politie (het gaat dan vooral om 20-23 jarigen).

Tabel 48 *Harddrugsgebruik en politiecontacten (in % van gebruikers)*

	jongens	meisjes	totaal
2006	7	17	10
2010	3	-	2
2012	16	18	17

Gecombineerd gebruik van alcohol en drugs

In Rivierenland geeft op dit moment 4% van de jongeren aan wel eens op een dag of avond (meerdere) drugs en alcohol kort na elkaar te gebruiken; het overgrote deel van de jongeren combineert derhalve geen alcohol met drugs op één gelegenheid. Het combinatiegebruik van alcohol en drugs door jongeren is in de loop der jaren afgenomen (in 2006 kwam nog naar voren dat één op de tien jongeren wel eens alcohol en drugs combineerde).

Tabel 49 *Gecombineerd gebruik van alcohol en drugs, 2006-2010*

	2006	2010	2012
geen gecombineerd gebruik	88	97	96
alcohol samen met wiet/hasj	6	2	1
alcohol samen met XTC	2	1	1
alcohol samen met cocaïne	2	1	1
anders	2	-	1
Totaal	100	100	100

2.4 Kennis van het project 'Jongeren, Alcohol en Drugs Rivierenland'

In de tweede en derde meting zijn enkele aanvullende vragen opgenomen die betrekking hebben op de kennis die jongeren hebben van het project en op de mogelijke veranderingsgezindheid in het drank- en drugsgebruik van jongeren, (mede) naar aanleiding van de verkregen informatie over/van het project. Hoofdvragen waren:

- zijn jongeren bekend met het alcohol- en drugsmatigingsproject in Rivierenland; met welke inzet/acties rondom het project zijn zij bekend?
- is er een door de jongeren aangegeven verband tussen het oordeel over en feitelijk gebruik van genotmiddelen door jongeren en de informatie die zij over/van het project hebben ontvangen?

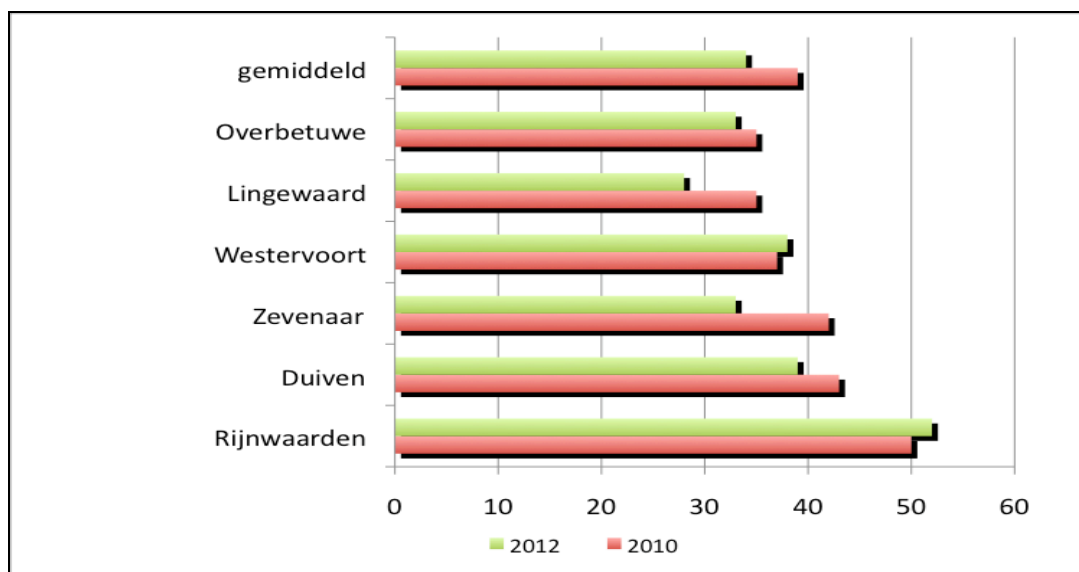
Bekendheid met het project Jongeren, Alcohol + Drugs Rivierenland

Van de jongeren in de zes gemeenten weet op dit moment 34% dat in hun omgeving een project wordt uitgevoerd om jongeren op de hoogte te stellen van de risico's van het gebruik van alcohol en drugs; 66% van de jongeren stelt hier niet mee bekend te zijn. In de voorgaande meting in 2010 stelde 39% van de jongeren op de hoogte te zijn van het project.

Bij een verdeling naar geslacht blijkt dat de jongens en meisjes even (on)bekend zijn met het project. In de jongste leeftijdscategorie van 12-15 jaar zijn de jongeren vaker met het project bekend (39%) dan de andere twee leeftijdsgroepen van 16-19 jaar en 20-23 jaar (respectievelijk 34% en 30%). Tevens is er een verschil in de bekendheid onder jongeren naar opleiding; zo zijn jongeren met een roc – en vmbo-opleiding vaker bekend met het project (40%, respectievelijk 37%), dan jongeren met een havo/vwo-opleiding (34%) of jongeren met een hbo/wo-studie (27%). Deze (on)bekendheid met het project correleert, zoals al aangegeven, ook met de leeftijd van de jongere.

In de bekendheid van het project onder jongeren, blijkt dat er ook lokale verschillen zijn; zo zijn jongeren in Rijnwaarden het vaakst bekend met het project (52%) en jongeren in Lingewaard het minst vaak daarmee bekend (28%).

Grafiek 28 Bekendheid onder jongeren met het AD-project Rivierenland 2010-2012 (in %)



Bekendheid met activiteiten vanuit het AD-project Rivierenland

Vanuit het project 'Jongeren, Alcohol + Drugs' en de samenwerkingspartners zijn activiteiten georganiseerd om het gebruik van alcohol en drugs terug te dringen. Ofschoon het project, als zijnde een specifiek 'project', aan bekendheid had kunnen winnen, heeft het overgrote deel van de jongeren (86%) wel van één of meerdere aan het project gelieerde activiteiten gehoord; 14% heeft van geen één van deze activiteiten vernomen. Deze score in 2012 is vergelijkbaar met 2010.

Tabel 50 Bekendheid met activiteiten alcohol- en drugsmatiging Rivierenland, 2010-2012¹⁵

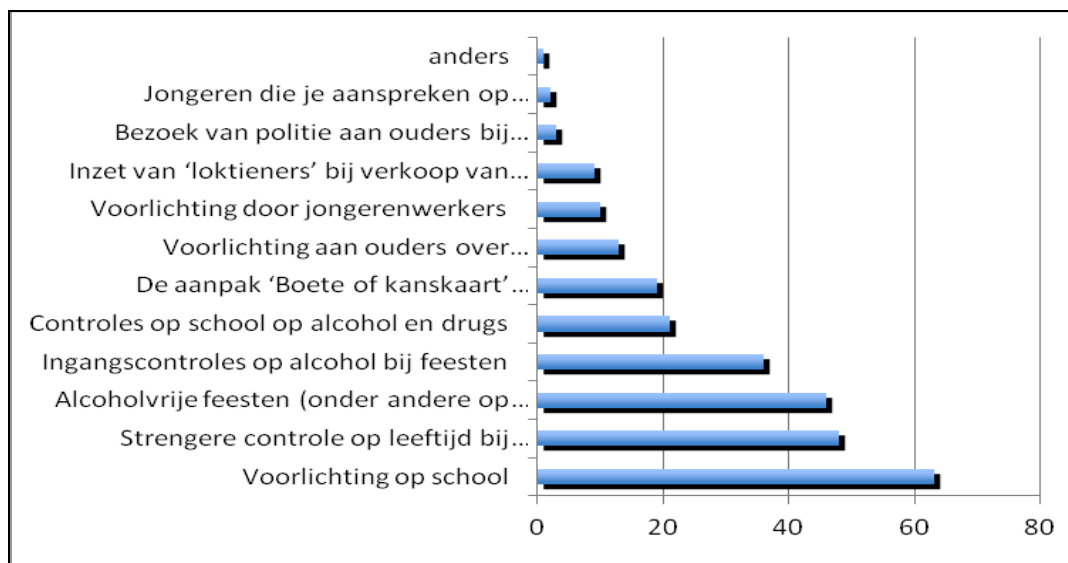
	2010	2012
De aanpak 'Boete of kanskaart' (leerstraf via HALT)	16	19
Voorlichting op school	62	63
Controles op school op alcohol en drugs	24	21
Alcoholvrije feesten (onder andere op school)	46	46
Jongeren die je aanspreken op alcoholgebruik	3	2
Ingangscontroles op alcohol bij feesten	36	36
Voorlichting door jongerenwerkers	10	10
Strengere controle op leeftijd bij verkoop van alcohol aan jongeren	45	48
Inzet van 'loktieners' bij verkoop van alcohol aan jongeren	11	9
Voorlichting aan ouders over alcoholgebruik	13	13
Bezoek van politie aan ouders bij drugsgebruik door jongere anders	5	3
	1	1
Ik heb van helemaal geen van deze activiteiten in de regio gehoord	13	14

In de bekendheid van de afzonderlijke activiteiten van het project zijn in vergelijking met 2010 nauwelijks veranderingen opgetreden. De jongeren zijn vooral bekend met de voorlichtingsactiviteiten die op scholen worden ondernomen in het kader van alcohol- en drugsmatiging, gevolgd door de controle op leeftijd bij de verkoop van alcohol en de alcoholvrije feesten. Ook de ingangscontroles op alcoholgebruik bij de organisatie van (school)feesten zijn redelijk bekend (bij meer dan een derde van de jongeren). De overige activiteiten zijn minder goed bekend, dan wel worden minder vaak expliciet benoemd.

In grafische vorm kan de bekendheid van de activiteiten als volgt worden gepresenteerd:

¹⁵ Op deze vraag waren gelijktijdig meerdere antwoorden mogelijk (multirespons) waardoor er geen totaal telling is van de antwoorden op 100%.

Grafiek 29 Bekendheid met activiteiten alcohol- en drugsmatiging Rivierenland, 2012 (in %)



Kennisverandering met betrekking tot het drinken van alcohol

Aan de jongeren is tevens gevraagd of zij door de verkregen informatie over alcoholgebruik anders zijn gaan denken over de risico's van het drinken van alcohol.

Eén op de tien jongeren is (meer) overtuigd geraakt van de risico's van alcoholgebruik voor de gezondheid dan zij in een eerder stadium waren. Een grote groep stelt dat zij al wisten dat veel/regelmatig drinken niet gezond is (88%); een kleine groep jongeren denkt dat drinken niet zo ongezond is. De scores op deze vraag komen nagenoeg overeen met de meting van 2010.

Tabel 51 Kennis ten aanzien van drinken en gezondheid onder jongeren

2012	%
veel of regelmatig alcohol drinken is slechter voor de gezondheid dan ik eerst dacht	10
ik wist al dat veel/regelmatig alcohol drinken niet gezond is	88
volgens mij is veel/regelmatig alcohol drinken helemaal niet zo ongezond als wordt gezegd	2
Totaal	100

De kenniswijziging is vooral herkenbaar bij de jongste leeftijdsgroep van 12-15 jaar, terwijl de andere jongeren van 16-plus vaker stellen dat zij al bekend waren met de risico's van veel of regelmatig drinken:

Tabel 52 Kennis ten aanzien van drinken en gezondheid onder jongeren (naar leeftijd)

2012	12-15	16-19	20-23	totaal
slechter dan gedacht	16	6	6	10
geen wijziging	82	92	91	88
niet zo ongezond	2	2	3	2
Totaal				100

Bovendien blijkt dat de jongeren met een vmbo-achtergrond vaker een andere kennis hebben gekregen (of overtuigd zijn van de risico's; 17%) dan jongeren met havo/vwo-achtergrond (11%; 87% van hen 'wist het al'). Er zijn geen significante verschillen op dit vlak bij een uitsplitsing naar gemeenten.

Gedragsverandering met betrekking tot het drinken van alcohol

In de enquête is afsluitend gevraagd of de jongere door de informatie over risico's van alcoholgebruik minder alcohol is gaan drinken. Van de jongeren reageert 10% hier bevestigend op; 90% rapporteert geen gedragsverandering. De groep die stelt minder te zijn gaan drinken, is daarmee even groot als bij de tweede meting.

Tabel 53 *Gedragsverandering ten aanzien van drinken en gezondheid onder jongeren*

2012	%
minder gaan drinken	10
niet minder gaan drinken	90
Totaal	100

Onder de tien procent jongeren die minder is gaan drinken, zijn meisjes iets meer vertegenwoordigd dan jongens (12%, respectievelijk 9%). De jongste groep van 12-15 jaar is het meest ontvankelijk gebleken; onder hen stelt 25% minder te zijn gaan drinken, bij de 16-jarigen en ouder stelt 5-9% dat zij het drankgebruik heeft verminderd. Ook de jongeren met een vmbo-en havo/vwo-achtergrond (13% en 17%) geven vaker aan minder te zijn gaan drinken dan jongeren met een roc- of hbo/wo-opleiding (respectievelijk 8% en 4%).

De eerder geconstateerde kennisverbetering bij de jongste groep leidt niet altijd tot een gedragsverandering: van de jongeren die stellen dat zij door de verkregen informatie meer overtuigd geraakt zijn van de risico's van alcoholgebruik voor de gezondheid, stelt bijna de helft (47%) ook feitelijk minder te zijn gaan drinken, iets meer dan de helft echter stelt niet minder te zijn gaan drinken ondanks de verkregen informatie en groter besef van de risico's van alcoholgebruik.

Er zijn geen opmerkelijke, significante verschillen op dit vlak bij een uitsplitsing naar gemeenten.

Bijlage Samenstelling onderzoeksbestand

Om ook voor de derde meting een kwantitatief onderbouwd beeld te krijgen van de aard en omvang van het alcohol- en drugsgebruik door jongeren in de zes gemeenten, is in oktober 2012 een grootschalige enquête uitgevoerd. In totaal 5.300 jongeren in de leeftijd van 12 tot en met 23 jaar in de zes gemeenten hebben de mogelijkheid gekregen om de vragenlijst via internet in te vullen.

Respons op de enquête

In totaal hebben 1.321 jongeren via internet een vragenlijst ingevuld (25%). Deze nettorespons biedt de mogelijkheid zinvolle uitspraken over de jongeren in de zes gemeenten te formuleren met hantering van scherpe statistische criteria, zijnde een betrouwbaarheidsniveau van 99% en een nauwkeurigheidsmarge van 3,5%.¹⁶

Voor de volledigheid geven we een nadere omschrijving van de begrippen betrouwbaarheid en nauwkeurigheid:

Betrouwbaarheid

In de praktijk hanteren onderzoeksbureaus verschillende betrouwbaarheidspercentages om de steekproefgrootte te berekenen. Veelal worden er uitspraken gedaan op basis van een betrouwbaarheid van 95%, wat wil zeggen dat de onderzoeksresultaten in 19 van de 20 gevallen gelijk zullen zijn. Aangezien het onderzoek een nettorespons kent van ruim 1.200 jongeren, kunnen we met een hogere betrouwbaarheid, namelijk 99%, uitspraken doen (een betrouwbaarheid waarbij, in geval van herhaling van het onderzoek, de resultaten in 99 van de 100 gevallen gelijk zullen zijn).

Nauwkeurigheid

Ieder onderzoek op basis van een steekproef geeft afwijkingen ten opzichte van de werkelijkheid. Deze afwijking wordt nauwkeurigheidsmarge of steekproefmarge genoemd. Deze marge is afhankelijk van de grootte van de steekproef en van het gevonden percentage in het onderzoek. Over het algemeen geldt hoe groter de steekproef, hoe kleiner de nauwkeurigheidsmarge en hoe meer het percentage rond de 50% ligt, hoe groter de nauwkeurigheidsmarge. Het is gebruikelijk om, bij het bepalen van de gewenste steekproefgrootte, uit te gaan van een uitkomst van 50%. Bij dit percentage is de nauwkeurigheidsmarge het grootst. Over het algemeen wordt veel gewerkt met steekproefgroottes waarbij de maximale nauwkeurighedsafwijking 5% is. Ook in dit geval levert de grote nettorespons in het onderzoek de mogelijkheid om met een grotere nauwkeurigheid, dan standaard, uitspraken te doen, namelijk met een maximale nauwkeurighedsafwijking van 3,5%.

¹⁶ De totale populatie jongeren in de zes gemeenten van 12 tot 24 jaar bedraagt 25.217 jongeren (per januari 2012). Uitgaande van deze omvang van de jongerenpopulatie en van de gebruikelijke statistische criteria bij de steekproeftrekking van 95% betrouwbaarheid en 5% als foutenmarge, dienen in de nettosteekproef onder deze jongeren minimaal 379 personen te worden opgenomen. De nettorespons in onderhavig onderzoek bedraagt 1.321 jongeren en is derhalve veel hoger dan de minimaal gewenste onderwaarde. Door de verkregen nettorespons kunnen we een grotere betrouwbaarheid en nauwkeurigheid in de enquêteresultaten aangeven, namelijk van 99% betrouwbaarheid en 3,5% nauwkeurigheid.

Tabel B1 Kerngegevens zes gemeenten en enquête jongeren 12 tot 24 jaar

Gemeenten politiedistrict Rivierenland	Totaal aantal jongeren 12 - 24 jaar*	% verdeling van jongeren tussen gemeenten	Steekproef-grootte (N)	Respons	
Duiven	4.157	16	900	209	23%
Lingewaard	6.175	24	900	233	26%
Overbetuwe	6.813	27	900	255	28%
Rijnwaarden	1.465	6	890	172	19%
Westervoort	2.448	10	810	201	25%
Zevenaar	4.159	17	900	251	28%
Totaal	25.217	100%	5.300	1.321	25%

* Gegevens zijn per 1 januari 2012

Respons naar achtergrondkenmerken

Om op basis van het steekproefonderzoek uitspraken over de populatie te kunnen doen, is het van belang dat de steekproef representatief is. Door differentiële non-response wijkt de steekproef qua samenstelling in lichte mate af van de populatie. Om de invloed hiervan op de totaalresultaten te corrigeren zijn de resultaten gewogen. In dit onderzoek is gewogen op de variabelen geslacht, leeftijd en gemeenten.

Gemeenten

De respons op de enquête varieert licht als we naar de woonplaats van de jongeren kijken: de respons in de gemeenten Lingewaard, Overbetuwe en Zevenaar is iets boven het gemiddelde, de respons in Duiven en Rijnwaarden is enigszins onder het gemiddelde.

Geslacht en leeftijd

De enquête heeft tot een grotere respons onder meisjes geleid dan onder jongens; de verhouding is 58% meisjes en 42% jongens. Voor deze oververtegenwoordiging van meisjes is in de analyse door middel van een weegfactor gecorrigeerd.

Bovendien blijkt dat jongeren in de leeftijd 12 tot en met 15 jaar verhoudingsgewijs vaker hebben gereageerd (aandeel van 46%) en jongeren tussen 20 en 24 jaar relatief iets minder vaak als respondent zijn opgenomen (21%). De respons van de jongeren in de leeftijd 16-20 jaar komt nagenoeg overeen (aandeel van 34%) met de feitelijke samenstelling van deze leeftijdsgroep in de totale populatie. Voor de oververtegenwoordiging van de jongere leeftijdsgroep en ondervertegenwoordiging van de oudere leeftijdsgroep zijn per geslacht, leeftijd en gemeente wegingsfactoren ingevoerd.

Onderzoeksbestand

Door een onderlinge vergelijking van de feitelijke populatieverhouding en weging van de respons naar geslacht, leeftijd en gemeenten, is in de analyse een representatieve dataset verkregen die een weerspiegeling vormt van de populatiesamenstelling van de leeftijdsgroep 12 tot 24 jaar in de zes gemeenten (zie tabellen B2 en B3).

Tabel B2 *Opbouw enquêtebestand naar gemeente en geslacht (na weging)*

Gemeenten	jongens (%)	meisjes (%)	totaal (%)
Duiven	51	49	16
Lingewaard	53	47	25
Overbetuwe	52	48	27
Rijnwaarden	52	48	6
Westervoort	55	45	10
Zevenaar	52	48	16
Totaal	52	48	100

Tabel B3 *Opbouw enquêtebestand naar gemeente en leeftijd (na weging)*

Gemeenten	12-15 jaar (%)	16-19 jaar (%)	20-23 jaar (%)	totaal (%)
Duiven	40	35	25	16
Lingewaard	38	34	28	25
Overbetuwe	39	34	26	27
Rijnwaarden	38	34	28	6
Westervoort	31	37	32	10
Zevenaar	35	35	30	16
Totaal	38	35	28	100

Kenmerken van de jongeren naar opleiding en werk

School- en arbeidskenmerken van de jongeren

Bij de jongeren van 12 tot 24 jaar in de zes gemeenten is op dit moment ruim 80% schoolgaand, bijna 10% werkt, 5% combineert school en werk en 2% is werkzoekend. Uit de verdeling naar jongens en meisjes blijkt dat meisjes iets vaker werken dan jongens.

Tabel B4 *Opleiding en werk bij jongeren (naar geslacht, in procenten)*

	jongens	meisjes	totaal
op school/studerend	84	81	83
werk en school	5	4	5
werkend	7	10	8
werkzoekend	3	2	2
anders	1	2	2
Totaal	100	100	100

Als we bij een nadere analyse van de jongeren naar gemeenten kijken, valt op dat in de gemeente Duiven meer jongeren nog op school zitten (89%) en in Lingewaard en Westervoort meer jongeren werken (11%).

Tabel B5 Opleiding en werk bij jongeren (naar gemeente, in procenten)

	Duiven	Lingewaard	Overbetuwe	Rijnwaarden	Westervoort	Zevenaar	totaal
op school	89	83	80	82	81	81	83
werk en school	-	3	9	6	3	5	5
werkend	6	11	6	7	11	9	8
werkzoekend	2	2	3	4	2	3	2
anders	1	1	2	1	3	2	2
Totaal							100

Opleiding, type voortgezet onderwijs

Bij de vraag naar de huidige opleiding of de hoogst genoten opleiding van alle jongeren (12 tot en met 23 jaar) komt naar voren dat een vijfde van de jongeren een opleiding op VMBO-niveau volgt of heeft gevolgd, een derde deel op een school voor HAVO/VWO zit/zat en circa 15% een ROC-opleiding dan wel een hbo-opleiding volgt of heeft gevolgd.

Tabel B6 Opleidingsniveau alle jongeren naar geslacht (12 tot en met 23 jaar)

	jongens	meisjes	totaal
basisschool	2	1	1
vmbo-bb/kb/g/praktijk	10	9	10
vmbo-t	11	8	10
havo	15	19	17
vwo	15	17	16
roc	17	18	17
hbo	14	15	14
wo	6	4	5
anders	9	10	9
Totaal	100	100	100%

Opleidingsniveau alle jongeren naar gemeente

Als we het opleidingsniveau van de jongeren per gemeente bekijken, zien we onder meer dat in de gemeente Overbetuwe *relatief* weinig jongeren zijn met een vmbo-opleiding. De gemeenten scoren, met uitzondering van Rijnwaarden, redelijk gelijk als we kijken naar het aandeel havo- en vwo-jongeren. In Rijnwaarden volgen relatief veel jongeren een roc-opleiding of hebben een dergelijke opleiding gevolgd. In Duiven, Lingewaard, Westervoort en Zevenaar volgt circa een vijfde deel van de jongeren een hbo-opleiding (of wo-opleiding) of heeft deze afgerond.

Tabel B7

Opleidingsniveau alle jongeren naar gemeente (in procenten)

	Duiven	Lingewaard	Overbetuwe	Rijnwaarden	Westervoort	Zevenaar	totaal
basisschool	2	1	1	-	2	-	1
vmbo	20	21	17	21	21	19	20
havo/vwo	35	31	36	28	30	33	33
roc	15	19	18	23	16	16	17
hbo/wo	21	21	17	17	20	22	20
anders	8	8	11	11	12	9	9
Totaal							100

Scholieren

Van de geënquêteerde *scholieren* van het voortgezet onderwijs in de zes gemeenten (de jongeren van 12 tot en met 18 jaar) volgt een kwart een opleiding op vmbo-niveau, een kwart zit op een school voor havo, een kwart op een vwo en 9% volgt een ROC-opleiding. Er zijn weinig verschillen tussen jongens en meisjes op dit vlak, alleen volgen meer jongens een vmbo-t opleiding en zitten verhoudingsgewijs meer meisjes op een havo.

Tabel B8

Opleiding huidige scholieren naar geslacht (12 tot en met 18 jaar)

	jongens	meisjes	totaal
basisschool	2	1	1
vmbo-bb/kb/g/praktijk	12	11	12
vmbo-t	16	11	13
havo	23	27	25
vwo	24	24	24
roc	9	9	9
hbo	5	5	5
wo	2	2	2
anders	8	9	8
Totaal	100	100	100%